

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2012

Daniela Románková

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav speciálněpedagogických studií

Bakalářská práce

Daniela Románková

Historie organizací a spolků pro sluchově postižené na Moravě

Olomouc 2012

vedoucí práce: doc. PhDr. Eva Suralová, Ph.D.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne 1. dubna 2012

.....
vlastnoruční podpis

Velmi děkuji doc. PhDr. Evě Suralové, Ph.D., za odborné a profesionální vedení při zpracování práce a poskytnutí cenných rad. Dále bych chtěla poděkovat své rodině za podporu během zpracování této práce.

OBSAH

Úvod	7
1 CHARAKTERISTIKA ZÁKLADNÍCH POJMŮ	8
2 SPOLKY VZNIKLÉ V LETECH 1906 – 1938	9
2. 1 Podpůrný spolek pro hluchoněmé z ústavu vystouplé	9
2. 2 Podpůrný spolek hluchoněmých v Moravské Ostravě	10
2. 3 Spolek učitelů hluchoněmých v Republice československé	12
2. 4 Zemská ústřední jednota hluchoněmých pro Moravu v Brně	12
2. 5 Středomoravský spolek hluchoněmých v Kroměříži	15
3 SPOLKOVÁ ČINNOST VE VALAŠSKÉM MEZIRÍČÍ	16
3. 1 Středomoravský podpůrný a vzdělávací spolek hluchých	16
3. 2 Spolek odborných učitelů hluchoněmých	19
4 SVAZ INVALIDŮ	21
5 ORGANIZACE VZNIKLÉ PO ROCE 1989	23
5. 1 Svaz neslyšících a nedoslýchavých	23
5. 2 Česká unie neslyšících	24
5. 2. 1 Oblastní organizace Ostrava	26
5. 2. 2 Oblastní organizace Brno	27
5. 2. 3 Oblastní organizace Kroměříž	27
5. 2. 4 Oblastní organizace Zlín	28
5. 3 SORDOS – Sdružení pro kulturu neslyšících	29
5. 4 AVZO – Klub neslyšících Brno	29
5. 5 Asociace organizací neslyšících, nedoslýchavých a jejich přátel	30
5. 6 Bravo Youth Deaf	32
5. 7 Evropské centrum pantomimy neslyšících	32
5. 8 Českomoravská jednota neslyšících	33
5. 8. 1 Unie neslyšících Brno	34
5. 8. 2 Oblastní unie neslyšících Olomouc	34
5. 8. 3 Jihlavská unie neslyšících	35
5. 8. 4 Spolek neslyšících Břeclav	36
5. 9 Sdružení neslyšících v Moravském krasu	36
5. 10 Labyrint Brno	37
5. 11 3Dimenze – Moravské centrum znakového jazyka	37
5. 12 Trojrozměr – Brněnské centrum českého znakového jazyka	38

Závěr	39
Seznam použité literatury	40
Seznam příloh	44
Přílohy	
Anotace	

ÚVOD

Téma „*Historie organizací a spolků pro sluchově postižené na Moravě*“ jsem si vybrala především proto, že představuje důležitou kapitolu v životě neslyšících a často je tato kapitola neprávem opomíjena. Cílem mé práce není pouze sestavit ucelený přehled o vzniku a fungování moravských organizací a spolků, ale zároveň poukázat na to, že má toto téma bohatou historickou minulost.

Bakalářská práce je rozčleněna do pěti teoretických kapitol. V první kapitole se věnuji nastínění základních pojmů a jejich historickému kontextu. Druhá kapitola zaznamenává samotný vznik spolků působících na celém území Moravy. Třetí kapitola je věnována městu Valašské Meziříčí, které má rovněž bohatou spolkovou minulost. Náplní čtvrté kapitoly je Svaz invalidů, který se stal důležitým historickým milníkem pro všechny spolky sluchově postižených. Poslední pátá kapitola zachycuje obrození spolkové činnosti po roce 1989 a vznik prvních organizací.

1 CHARAKTERISTIKA ZÁKLADNÍCH POJMŮ

Na začátku této kapitoly bychom rádi nejdříve vymezili dva základní pojmy, které se budou prolínat celou naší prací. Jsou to pojmy spolek a organizace. Filipec (2001, s. 407, s. 250) definuje spolek jako: „*zájmovou organizaci, sdružení*.“ Organizaci potom jako: „*sdružení osob nebo institucí se společným programem, cílem ap.*“

Ve světě neslyšících hrály spolky vždy důležitou roli. Scházeli se zde lidé, kteří měli podobné potřeby, zkušenosti a problémy. První spolky neslyšících začaly vznikat na našem území již v druhé polovině 19. století.¹ Velkou zásluhu na tom měl zákon č. 134/1867 ř. z., o právu spolčovacím. Spolky můžeme rozdělit na dva druhy – spolky neslyšících a spolky pro neslyšící. První typ spolků zakládali samotní neslyšící, druhý typ potom slyšící lidé, kteří chtěli neslyšícím pomáhat (Hrubý, 1999, 2005). V naší práci se budeme zabývat oběma druhy.

Mázerová (1999) uvádí tři základní okruhy, do kterých se veškerá spolková činnost soustředila. Prvním okruhem je podpůrná činnost. Neslyšící často zůstávali bez vzdělání, bez finančních prostředků, odkázáni na pomoc druhých. Proto se spolky zaměřily především na zabezpečení jejich budoucnosti. Zasazovali se o zlepšení péče o neslyšící, o rozvoj školství pro neslyšící, ale také o osvětovou činnost. Tím se dostáváme k druhému okruhu, jímž je právě osvětová činnost. Díky vydávání vlastních časopisů a periodik, pořádání přednášek a besed se i širší veřejnost mohla dozvědět informace o životě neslyšících. Posledním okruhem je zábavná činnost, do které můžeme zařadit pořádání plesů, karnevalů, taneční zábavy nebo i např. turistických výletů.

Na Moravě šla spolková činnost neslyšících ruku v ruce se zakládáním a činností zemských ústavů pro hluchoněmé.² První zemský ústav zde vznikl již v roce 1829. Byl založen v Brně. Následovaly ústavy v Ivančicích a Lipníku (oba 1894), v Šumperku (1907) a ve Valašském Meziříčí (1911). V rámci spolků fungovala instituce tzv. rádců. Rádcem spolku se nejčastěji stával učitel či ředitel ústavu pro hluchoněmé. Podílel se na spolkové činnosti. Členy spolku podporoval a pomáhal je umístit na vhodná pracovní místa. Výjimkou nebylo ani hmotné podporování těch, kteří přijali neslyšící do učení či poskytování půjček nemocným členům spolku. Zvláště tato podpora byla velmi cenná,

¹ V roce 1868 vznikl v Praze Podpůrný spolek hluchoněmých sv. Františka Saleského. Prvním spolkem vzniklým na Moravě byl Podpůrný spolek pro hluchoněmé z ústavu vystouplé, který byl založen v roce 1906 v Ivančicích.

² Termín byl podle Hrubého (1999, 2005) využíván odbornou i laickou veřejností až do poloviny 20. století. Tento pojem je však již zastaralý. Přesto jej budeme v naší práci používat, budeme – li vycházet z dobových pramenů.

protože ještě neexistovalo žádné pojištění nebo dávky v době nemoci. Spolky získávaly nejvíce členů z řad bývalých chovanců ústavů (Hájková, 2002).

Moravské spolky většinou mezi sebou udržovaly dobré vztahy. Menší rozpory se objevovaly pouze tam, kde existovalo více spolků pro neslyšící vedle sebe. O to horší vztahy panovaly mezi moravskými a českými spolky. V Čechách se např. objevil nový termín „neslyšící“, kdežto na Moravě stále preferovali termín „hluchoněmý“. Ještě větší napětí však vyvolával znakový jazyk. V Čechách platil znakový jazyk za první komunikační prostředek neslyšících, Moravané o něm nechtěli vůbec slyšet. Zde byli neslyšící vzděláváni pouze orální metodou, jejímž cílem bylo naučit neslyšící komunikovat mluvenou řečí za pomoci odezírání. Napjatou atmosféru asi nejlépe dokumentují události z roku 1931. Tehdy přerostly neshody mezi českými a moravskými neslyšícími do takových rozměrů, že byly jednou z hlavních příčin rozpadu Československého svazu spolků hluchoněmých³ (Mázerová, 1999).

2 SPOLKY VZNIKLÉ V LETECH 1906 - 1938

2. 1 Podpůrný spolek pro hluchoněmé z ústavu vystouplé

V roce 1894 byl v Ivančicích otevřen zemský ústav pro hluchoněmé. Spolu s ústavu v Lipníku a ve Valašském Meziříčí se staral o české děti. Německé děti byly vzdělávány v ústavu v Šumperku (Výmola, 1925). A byli to učitelé z ivančického ústavu, kteří založili 17. června 1906 Podpůrný spolek pro hluchoněmé z ústavu vystouplé.⁴ Spolek se stal prvním spolkem pro neslyšící na Moravě. Ustanovující valná hromada se konala 17. června 1906, na které byl za předsedu spolku zvolen Josef Kolář, dosavadní ředitel ivančického ústavu. Valné hromady se zúčastnilo celkem 46 členů (Hrubý, 1999, 2005).

Z pamětní knihy Moravského zemského ústavu pro hluchoněmé v Ivančicích se dozvídáme, že členy výboru se stali J. Koudela, říšský a zemský poslanec; J. Lošťák, zemský školdozorce; A. Stojan, říšský a zemský poslanec; J. Sieber, sekretář; A. Holubička, kom. rada; J. Světlík, starosta v Rosicích; J. Souček, vrchní kontrolor; J. Vávra, ředitel měšťanské školy; J. Sýkora, majitel domu; L. Chytil, okresní soudce; A. Schell, učitel ústavu; J. Válek, učitel ústavu; V. Novotný, učitel ústavu; L. Kokta, učitel ústavu a R. Sedlák, učitel ústavu. Jako protektor spolku působil arcibiskup olomoucký kardinál F. Bauer.

³ Jak uvádí Hrubý (1999, 2005), byl Československý svaz spolků hluchoněmých vytvořen jako střežová organizace pro všechny spolky sluchově postižených.

⁴ Někteří autoři, např. Mázerová (1999) udávají, že spolek byl založen již v roce 1904.

Již v úvodní řeči nový předseda spolku Kolář objasňoval příčiny vzniku a účel spolku. Byl si vědom toho, že pouze mravní a literární vzdělání chovancům ústavu nestačí. Vystávala zde také nutnost připravit chovance na vstup do veřejného života. Podobný názor zastával také Výmola (1925, s. 42) „*Chovanci z ústavu vystupující, z nichž mnozí jsou buď osiřelí anebo úplně nemajetní, nemohou zůstatí beze vsí rady a pomoci právě v době, kdy jest jim pomocné ruky nejvíce třeba, nemají – li mravně i hmotně škody trpěti. Vystoupením z ústavu nepřestává tudíž nijak starost dosavadních jejich učitelů a vychovatelů o další výchovu a vzdělání, jakož i sociální zaopatření těchto úchylných dorostenců.*“ Proto byla jedna z hlavních náplní spolku pomoci svým chovancům najít vhodné pracovní umístění, kde by se zároveň vyučili řemeslu. „*Ačkoliv hluchoněmí nejsou svým neduhem ve výběru řemesel a zaměstnání tolik omezeni, jako na př. slepci nebo mrzácci, jest přece vyhledávání vhodných míst pro ně spojeno se značnými obtížemi. Různé předsudky a nesprávné představy o tělesném i duševním stavu hluchoněmých, v obecnstvu dosud rozšířené, jsou značnými překážkami, s nimiž se setkáváme, hledajíce příhodná místa hluchoněmým dorostencům*“ Výmola (1925, s. 43).

Spolek své chovance podporoval také finančně. Především v době hospodářské krize byla tato pomoc vítána. Na podporách, bezplatných půjčkách a na odměnách mistrů byly vyplaceny tisíce korun.

Josef Kolář ze svého postu předsedy spolku odstupuje v roce 1915, kdy odchází do penze. Ale již o rok později se stává ředitelem Prvního českého ústavu pro hluchoněmé. Dočasnou odbornou správu ústavu v Ivančicích přebírá Jan Válek,⁵ který se současně stává novým předsedou Podpůrného spolku pro hluchoněmé z ústavu vystouplé. Jeho největším přínosem bylo zavedení evidence žáků, tzv. kmenových listů. Jan Válek se udržel ve vedení spolku 14 let, tedy do roku 1929 (Hrubý, 1999, 2005). Poté se na tomto postu vystřídali ještě Stanislav Pokora a František Klíma. Historie spolku končí 14. října 1949, kdy na mimořádné valné hromadě bylo rozhodnuto o likvidaci spolku. Před likvidací měl spolek přes 180 členů (pamětní kniha Moravského zemského ústavu pro hluchoněmé v Ivančicích).

2. 2 Podpůrný spolek hluchoněmých v Moravské Ostravě

Podpůrný spolek pro hluchoněmé z ústavu vystouplé ovlivnil vznik a činnost několika dalších spolků. Mezi ně můžeme zařadit i neslyšící z Moravské (Velké) Ostravy.⁶ Ti založili 20. dubna 1919 Podpůrný spolek hluchoněmých v Moravské Ostravě. Zajímavostí

⁵ Na post ředitele ústavu je Jan Válek dosazen až v roce 1918.

⁶ Moravská Ostrava byla historickým centrem dnešní Ostravy a ležela na levém břehu řeky Ostravice.

je, že se členové spolku pravidelně nescházeli v žádné spolkové místnosti, nýbrž v kavárně Praha. Za předsedu byl zvolen pan Jindřich Suchánek. Bohužel již necelé čtyři roky po založení spolku umírá, zřejmě na rakovinu. Bylo mu pouhých 32 let. Na uvolněný post předsedy záhy nastupuje pan Schostek, který dříve vykonával funkci jednatele spolku. Po této výměně nastává ve spolku bouřlivé období. Mezi členy začnou vznikat spory, které se neustále vyostřují. Zanedlouho se přidávají také národnostní spory a to v takové míře, že hrozí zánik spolku. Z postu předsedy odstupuje pan Schostek. Jeho nástupcem se stává Jan Kolář, který je zvolen dne 20. dubna 1924. Nový předseda urovnává spory a spolek konečně stabilizuje.

V úvodu již bylo řečeno, že činnost spolku byla do jisté míry ovlivněna ivančickým spolkem. Dalším, kdo výrazně zasahoval do dění uvnitř spolku byl ředitel ústavu ve Valašském Meziříčí Jan Sedláček, později také Leopold Parma. A byli to především tito dva pánové, kteří se zasadili o to, aby spolek nebyl roku 1929 včleněn do Zemské ústřední jednoty hluchoněmých v Brně, která měla zastřešovat moravské spolky. Pánové se báli ztráty svého vlivu.

Spolek postupně založil tři odbočky. První odbočka byla založena roku 1921 ve Valašském Meziříčí, ještě téhož roku se však osamostatnila. Vznikl tak Podpůrný a vzdělávací spolek hluchoněmých, který se v roce 1930 přejmenoval na Středomoravský podpůrný a vzdělávací spolek hluchých.⁷ Další dvě odbočky byly založeny v Opavě a Krňově. Obě zanikly v roce 1938.

Spolková činnost se nezastavila ani v době druhé světové války. Někteří členové spolku však byli umučeni Němci, další pak zemřeli během náletu na Ostravu. Jan Kolář se jako předseda osvědčil a udržel se v čele spolku celých 25 let. Spolek v Moravské Ostravě byl po dlouhou dobu jedinou organizací pro neslyšící v této oblasti. Až teprve o 18 let později, tedy v roce 1937, vzniká Přátelsko – vzdělávací spolek hluchoněmých v Orlové. Stává se tak jediným spolkem pro české neslyšící na Těšínsku. Historie ostravského spolku končí v roce 1949, kdy se nuceně stal členem Ústřední jednoty invalidů. Před zánikem měl spolek okolo 80 členů (Hrubý, 1999, 2005).

⁷ Blíže se tomuto spolku budeme věnovat v kapitole Spolková činnost ve Valašském Meziříčí.

2. 3 Spolek učitelů hluchoněmých v Republice československé

Hrubý (1999, 2005) poukazuje na to, že v průběhu 20. století neustále rostl počet učitelů hluchoněmých, kteří působili na Moravě.⁸ Tito učitelé se rozhodli založit spolek. V roce 1919 tak vznikl Spolek učitelů hluchoněmých v Republice československé. Členy spolku tvořili učitelé z Čech, Moravy, Slezska a ze Slovenska. Sídlem spolku se stal Lipník nad Bečvou, kde byl již v roce 1894 založen Moravský zemský ústav pro hluchoněmé. Za prvního předsedu nově vzniklého spolku byl jmenován Ondřej Zajíc, který byl současně ředitelem ústavu ve Valašském Meziříčí. Spolek fungoval pouze čtyři roky. Na začátku roku 1923 opustili spolek učitelé z Čech a ze Slovenska. Členy spolku tak zůstali pouze učitelé z Moravy a ze Slezska. Proto došlo k přejmenování spolku na Spolek učitelů hluchoněmých na Moravě a ve Slezsku.

Ještě téhož roku, přesněji 18. března 1923, vznikl Svaz spolků učitelů hluchoněmých v Republice československé. Přestože byl svaz vytvořen v Brně, jeho sídlo se stěhovalo podle sídla předsedy. Tento systém fungoval několik let, nakonec však bylo sídlo svazu natrvalo přemístěno do Prahy. Prvním předsedou se stal Ondřej Zajíc, místopředsedy pak Jaroslav Pouzar z Prahy a Štefan Sobolovský z Kremnice. Svaz organizoval sjezdy učitelů, které se konaly pravidelně po 2 až 3 letech. Jednotlivé zemské spolky vysílaly do svazu tři své delegáty. Dva se stali členy výboru, třetí pak náhradníkem. Na sjezdech zaznívaly odborné přednášky, řešily se školní osnovy, nebo výše platů. Vůbec první sjezd učitelů se uskutečnil již v roce 1923 v Kremnici, další v Plzni (1925), Praze (1928), Valašském Meziříčí (1931) a ve Štubnianských Teplicích na Slovensku (1934).

2. 4 Zemská ústřední jednota hluchoněmých pro Moravu v Brně

Brno tvořilo pro české neslyšící vždy silnou základnu. Již před první světovou válkou byla Weissova restaurace vyhlášeným místem, kde se neslyšící pravidelně scházeli. Hostinský Weiss vycházel neslyšícím vstříc a všelijak je podporoval, vždyť měl sám doma neslyšící dceru. Největší schůzka moravských neslyšících se konala 5. ledna 1919, kde se projednávalo založení nového spolku. K tomu došlo na valné hromadě dne 23. března 1919. Nově vzniklý spolek se jmenoval Spolek českých hluchoněmých pro Moravu v Brně. V dalších letech však byl spolek ještě několikrát přejmenován. K první změně názvu došlo v roce 1921 na Český spolek hluchoněmých v Brně, k druhé změně názvu došlo nedlouho poté. Spolek se tak definitivně přejmenoval na Zemskou ústřední jednotu hluchoněmých pro Moravu

⁸ Jak udává Hrubý (1999, 2005), v roce 1936 byl počet moravských učitelů 39.

v Brně (ZÚJH). Prvním předsedou se stal Vojtěch Vejchoda. Od svého vzniku měl spolek okolo 90 členů (Hrubý, 1999, 2005).

Ze stanov ZÚJH vyplývá, že se Jednota od zahájení své činnosti soustředila především na vznik nových spolků, které by pomáhaly hluchoněmým nejen z Brna a okolí. Zároveň se snažila získat zájem a porozumění širší veřejnosti, která mnohdy neměla o potřebách a pomoci hluchoněmých ani základní povědomí. Další formou pomoci bylo vyhledávání vhodných pracovních míst pro hluchoněmé a současně finančně podporovat ty jedince, kteří se kvůli nemoci či nezaměstnanosti ocitli v tíživé situaci.

Správu spolku vykonávala valná hromada, výbor a zábavní a vzdělávací odbory. Řádná valná hromada se scházela jednou do roka v Brně. Její hlavní činností bylo především posuzovat činnost výboru, schvalovat účty, usnášet se o změně stanov a zrušení spolku. Valné hromady se účastnili všichni členové spolku. Výbor rozhodoval prakticky o všech spolkových záležitostech. Scházel se podle potřeby, nejméně však čtyřikrát do roka. Výbor si ze svého středu volil předsedu, místopředsedu, jednatele a pokladníka, kteří společně tvořili představenstvo Jednoty. Paragraf 17 spolkových stanov zároveň zajišťoval, že veškerá spolková usnesení budou uveřejňovány v časopisech *Obzor hluchoněmých* v Praze a v *Novinách pro hluchoněmé ve Valašském Meziříčí*.⁹

Jak již bylo řečeno, spolek se všemožně snažil podporovat neslyšící a proto se v roce 1922 rozhodl vybudovat Domov hluchoněmých. Dle Mázerové (1999) měl Domov fungovat jako společenské a kulturní středisko moravských neslyšících. Hlavním popudem pro jeho výstavbu se stal velký nedostatek bytů a práce pro neslyšící. Základní kámen Domova hluchoněmých byl položen 18. července 1923. Stavbu však od samého začátku provázely problémy. Již 1. listopadu 1923 musely být stavební práce kvůli nedostatku financí zastaveny.¹⁰ Nakonec byl Domov slavnostně otevřen dne 27. září 1925. Celkové náklady na výstavbu se vyšplhaly na 300 000 K.

Vedením Domova byl pověřen jednatel a pozdější předseda Jednoty Vojtěch Hrbek. Pan Hrbek však ve své funkci nevydržel příliš dlouho. Ukázalo se totiž, že v roce 1926 složil

⁹ Noviny pro hluchoněmé (dříve České noviny pro hluchoněmé) vycházely od roku 1918. Staly se tak prvním časopisem pro české neslyšící. Nejdříve vycházely v Lipníku nad Bečvou, později v Hranicích na Moravě a nakonec ve Valašském Meziříčí. Prvním redaktorem časopisu se stal František Mík. Noviny vydávali učitelé neslyšících a poslední číslo bylo vydáno v roce 1930.

Obzor hluchoněmých začal vycházet také v roce 1918. Na jeho vzniku se podílel Podpůrný spolek hluchoněmých sv. Františka Saleského (zal. 1868) a Zemský spolek pro péči o hluchoněmé v Království českém (zal. 1915). Ze začátku vycházel časopis jako dvouměsíčník, později jako měsíčník. Poslední číslo vyšlo v roce 1951.

¹⁰ Veškeré finanční prostředky pro stavbu získala Jednota z veřejných sbírek a z darů od organizací a jednotlivců (Hrubý, 1999, 2005).

bez vědomí výboru zálohu ve výši 25 000 K. na koupi statku v Púchově. Na statku měli pracovat neslyšící. Jenže peníze ze zálohy pocházely z veřejné sbírky na Domov hluchoněmých. Jednota začala vymáhat dotyčné peníze na majiteli statku. Spor nakonec rozhodl až soud. Ten sice ZÚJH vyhrála, ale pana Hrbka stála místo. Na post předsedy spolku se tak vrátil Vojtěch Vejchoda.

Domov poskytoval byty neslyšícím rodinám i jednotlivcům. V bytech se platil minimální nájem. Několik let zde také působilo Výrobní družstvo hluchoněmých krejčích, obuvníků a stolařů. V letech 1930 a 1931 prodělala budova několik stavebních úprav. Za okupace fungovala budova jako Domov hluchoněmého dorostu. Po vzniku Svazu invalidů se stala majetkem Svazu. Zemská ústřední jednota hluchoněmých přestala existovat a vznikla Základní organizace neslyšících v Brně. Domov hluchoněmých byl po rozsáhlé rekonstrukci z let 1980 a 1981 přejmenován na Kulturní dům neslyšících. Se zánikem Svazu invalidů se stal majetkem Svazu sluchově postižených v ČR.

Dne 28. října 1927 zřídila Jednota Ústřední poradnu pro hluchoněmé. Pracovníci poradny plnili funkci jakýchsi „tlumočnicků“ neslyšících na úřadech. Pomáhali s vybavováním právních, zdravotních i sociálních záležitostí. Zprostředkovávali také pro neslyšící pracovní příležitosti.

Jak připomíná Hrubý (1999, 2005), při Zemské ústřední jednotě hluchoněmých vzniklo několik odboček. První pobočka „Haná“ vznikla v Prostějově. Kroměřížská pobočka „Ráj“ se osamostatnila v roce 1922. Nově vzniklý spolek však i nadále úzce spolupracoval se Zemskou ústřední jednotou hluchoněmých. Spolek čítal okolo 30 členů. 1. května 1926 se kroměřížský spolek začlenil do Podpůrného spolku hluchoněmých ve Valašském Meziříčí (zal.1921). Poslední pobočka „Slovač“ v Uherském Hradišti se osamostatnila 1. dubna 1934. Vznikl tak Podpůrný spolek hluchoněmých „Slovač“. Sídlem spolku se stal Hodonín.

Zemská ústřední jednota hluchoněmých pro Moravu v Brně vydávala také dva časopisy. První časopis Přítel vznikl 15. března 1929 a je úzce spjat se jménem Pravoslava Jasana. Časopis však vycházel pouze jeden rok. 8. dubna 1930 začal vycházet druhý časopis Jednoty – Zájmy hluchých. Do roku 1931 působil na postu redaktora časopisu František Kopřiva, poté jej vystřídal Richard Sedlák. Ale ještě téhož roku se šéfredaktorem Zájmu hluchých opět stává František Kopřiva. Za Kopřivova působení se v časopise objevovalo velké množství polemických článků. Poslední číslo Zájmu hluchých bylo vydáno v roce 1940.

2. 5 Středomoravský spolek hluchoněmých v Kroměříži

V předchozí kapitole jsme zmínili, že se v roce 1922 v Kroměříži osamostatnila pobočka Zemské ústřední jednoty hluchoněmých pro Moravu v Brně. Hrubý (1999, 2005) však poukazuje na to, že to nebyl jediný spolek neslyšících, který zde vznikl. Díky výhodné poloze a snadné dostupnosti se v Kroměříži uskutečnil přátelský sjezd neslyšících. V roce 1936 se zde sešli neslyšící z celé Moravy a založili tak novou tradici.¹¹ 6. března 1938 inicioval František Kopřiva schůzi. Hlavním tématem bylo možné založení nového spolku. Návrh byl přijat a již 17. dubna 1938 se sešel přípravný výbor. 28. srpna 1938 tak vznikl Středomoravský spolek hluchoněmých v Kroměříži. Spolek měl okolo 30 členů a prvním předsedou se stal úředník Josef Sýkora. Na post místopředsedy byl zvolen František Kopřiva, který zároveň zastával funkci předsedy Podpůrného spolku hluchoněmých „Slovač“, další odbočky ZÚJH.

Dne 28. května 1939 došlo k přejmenování spolku na Středomoravský spolek neslyšících v Kroměříži. V roce 1940 padl návrh sloučit spolek s Podpůrným spolkem hluchoněmých „Slovač“, který se mezitím osamostatnil, ale po okupaci a odtržení Slovenska ztratil velký počet členů. Návrh byl projednán, schválen a ke sloučení došlo 24. března 1940. Nedlouho poté začal mít spolek problémy. V létě roku 1943 byl dokonce předseda spolku Josef Sýkora vyslýchán gestapem na základě udání neslyšících z Ostravy. A až do konce války byla spolková činnost omezena. První spolková schůze se konala až 26. srpna 1945. Ještě téhož roku inicioval Sýkora přemístění sídla spolku z Kroměříže do Zlína. Jako hlavní důvod udával vysoký počet neslyšících pracovníků v Baťových závodech. I tato změna byla odsouhlasena a po registraci nového sídla spolku se spolek přestěhoval do Zlína. Vznikl tak Spolek neslyšících ve Zlíně. První valná hromada s novým sídlem se konala dne 6. dubna 1947. Spolku se ve Zlíně dařilo, důkazem toho je celkový počet členů 1 745 udávajících k datu 31. května 1948.

1. ledna 1948 vyšlo první číslo časopisu Zpravodaj pro členy a přátele spolku neslyšících ve Zlíně. O jeho vznik se nejvíce zasloužil František Kopřiva. O rok později, tedy v lednu 1949, byl název časopisu změněn na Zájmy neslyšících. Redaktorem časopisu se stal Josef Sýkora.

Koncem října 1950 se Spolek neslyšících ve Zlíně sloučil se Sportovním odborem neslyšících Sokola Svit. Svit byl dříve Sportovním klubem neslyšících Zlín. Vzniklý spolek

¹¹ Neformální setkávání neslyšících se zde začaly konat pravidelně každou první neděli v měsíci.

se přejmenoval na TJ Sokol neslyšících Gottwaldov. Starostou Sokola v Gottwaldově se stal znovu Josef Sýkora, místostarostou pak František Kopřiva.¹²

3 SPOLKOVÁ ČINNOST VE VALAŠSKÉM MEZIŘÍČÍ

Město Valašské Meziříčí leží na soutoku Rožnovské a Vsetínské Bečvy a v minulosti patřilo k jednomu z městských středisek chudého Valašska. I přes tuto nevýhodnou polohu se stalo kulturním centrem a město bylo brzy nazýváno „Valašskými Aténami“. Velký podíl na kulturním rozvoji města měla zejména bohatá spolková činnost.

První valašské spolky vznikly právě zde a datují se do poloviny devatenáctého století. Meziříčí se v roce 1850 stalo sídlem okresního hejtmanství, což mělo za následek, že se do města přistěhovala početná německá menšina, která zde měla významné postavení. I díky těmto událostem byly první spolky vzniklé ve městě výlučně německé. První české spolky vznikají až o deset let později a velkou zásluhu na tom mají dvě významné události. Tou první je vydání Říjnového diplomu roku 1860 a druhou přijetí spolkového zákona roku 1867. Toto období znamenalo průlom ve spolkové činnosti. Jen do konce devatenáctého století vzniklo ve Valašském Meziříčí okolo čtyřiceti nových spolků. Na začátku dvacátého století se dočítáme již o šedesáti. Převážná většina všech spolků měla náboženský, politický nebo výrobní charakter. Mohli jsme však nalézt také vzdělávací či dobročinné spolky. Další vlnu spolkové činnosti zaznamenáváme v době před první světovou válkou.

S problematikou sluchově postižených souvisejí dva spolky, které vznikly v Meziříčí ve dvacátých letech minulého století. Jsou to Středomoravský podpůrný a vzdělávací spolek hluchých založený v roce 1921 a Spolek odborných učitelů hluchoněmých založený v roce 1926.

Počet spolků vzniklých ve městě se i nadále zvyšoval. Vše změnila až nacistická okupace, kdy byla většina spolků rozpuštěna, reorganizována či jim byla pozastavena činnost. Dílo zkázy poté dokonala komunistická éra. Úsvit spolkové činnosti nastává až v roce 1989 s pádem komunismu (Kment, 2008).

3. 1 Středomoravský podpůrný a vzdělávací spolek hluchých

V roce 1911 je zřízen Moravský zemský ústav pro hluchoněmé ve Valašském Meziříčí. Ústav se stává teprve třetím podobným zařízením pro hluchoněmé na Moravě. A nedlouho po jeho otevření zde vzniká Podpůrný a vzdělávací spolek hluchoněmých.

¹² František Kopřiva byl sám velkým sportovcem. V roce 1932 založil Sokol neslyšících.

Na jeho vzniku nese velkou zásluhu František Zajíc, který se později stává ředitelem meziříčské školy pro hluchoněmé. Sídlem spolku se stalo Valašské Meziříčí a jeho stanovy byly schváleny Zemskou politickou správou v Brně 3. října 1921 (Hrubý, 1999, 2005).

Ze stanov vyplývá, že hlavní účel spolku spočíval v podporování členů v nemoci, v nezaměstnanosti, ve stáří, v nouzi nebo v neštěstí, ve vzdělávání členů a v zakládání knihoven, v šíření kolegiality a v poradách o potřebách jednotlivých členů a konečně ve zprostředkovávání práce a služeb. Veškeré prostředky, které bylo možné použít k vytyčenému cíli byly rozděleny do čtyř základních skupin – příspěvky členů, dobrovolné dary a zápisné členů; pravidelné příspěvky; sbírky a výtěžky ze slavností a jiných akcí a nadace přátel hluchoněmých. Zápisné spolku činilo 4 K. Zakládajícím členem se mohl stát kdokoli, kdo byl schopen najednou složit částku 100 K. Mezi členy jsme mohli najít hluchoněmé muže i ženy, a také jejich učitele. Každý člen měl právo zúčastnit se valné hromady a členských schůzí, kde mohl podávat své návrhy, ale i stížnosti.

Od založení spolku do roku 1930 se počet členů pohyboval v rozmezí 20 – 50. Spolek spravovala valná hromada a výbor. Řádná valná hromada volila předsedu, místopředsedu, jednatele, pokladníka, 6 členů výboru, 2 revizory, 3 náhradníky a konala se jednou do roku. K platnému usnášení bylo potřeba jedné třetiny členstva, k rozhodnutí nadpoloviční většiny přítomných členů. Předseda spolku rozhodoval při rovnosti hlasů, jinak do rozhodování nezasahoval a ani se jich neúčastnil. Prvním předsedou se stal Josef Zátorský, který s malou pauzou zůstal ve své funkci až do roku 1949.¹³ Mimořádná valná hromada se svolávala na podnět výboru, případně pokud si to vyžádala třetina všech členů. Ve výboru zasedalo celkem 12 členů, kteří se scházeli pravidelně každý měsíc.

Již jsme se zmínili, že jedním z hlavních cílů spolku bylo podporovat své členy, nárok na podporu ale měli pouze členové, kteří pobývali ve spolku déle než jeden rok a řádně platili příspěvky. Výše podpory se vyplácela z aktuálního stavu pokladny. Za povšimnutí stojí, že v případě rozejití se spolku, tedy kdyby byl spolek úředně rozpuštěn, by se veškeré jmění svěřilo do opatrování Podpůrnému spolku hluchoněmých v Moravské Ostravě. Na vysvětlenou je nutné dodat, že meziříčský Podpůrný a vzdělávací spolek hluchoněmých byl původně odbočkou spolku v Moravské Ostravě. Spolek se však osamostatnil ještě téhož roku, kdy vznikl.

Ve stanovách je také zmínka o možnosti zřízení odbočky meziříčského spolku. Tato možnost se brzy stala skutečností a již v roce 1924 je zřízena odbočka v Lipníku

¹³ V září 1925 se Josef Zátorský vzdává postu předsedy spolku ve prospěch pana Arnošta Hirsche.

nad Bečvou. Předsedou této odbočky se stává pan František Sázel. Další odbočka byla zřízena v Kroměříži v roce 1926. Ani jedna odbočka se však neudržela.

V roce 1930 dochází k reorganizaci spolku na Středomoravský podpůrný a vzdělávací spolek hluchých ve Valašském Meziříčí. Stalo se tak poté, kdy se ke spolku připojili neslyšící z okolních měst – z Hranic, Kojetína, Rožnova pod Radhoštěm, Prostějova, Holešova, Olomouce, Příborska a Vyškova. Reorganizace spolku s sebou přinesla také změnu stanov. Sídlo spolku se sice nezměnilo, ale místem konání valných hromad se vedle Valašského Meziříčí stal i Přerov. Ještě větších změn se dočkaly členské schůze, které se nyní nově pořádaly také ve Zlíně, v Prostějově nebo v Lipníku nad Bečvou. Výsledkem valné hromady konané 28. března 1930 se předsedou spolku stal pan Stanislav Planička z Prostějova, místopředsedou pan Josef Zátorský ze Stříteže, jednatelem pan František Sázel z Lipníka nad Bečvou a pokladní slečna Pavla Štěpánková z Kojetína. Rádcem spolku se stal pan František Zajíc z Valašského Meziříčí. Za povšimnutí stojí, že se pan Josef Zátorský zanedlouho vrátil zpět na post předsedy spolku, zřejmě již v roce 1932. Počet všech členů spolku byl 70.

Třicátá léta 20. století však byla ve znamení nastupující hospodářské krize. Počet nezaměstnaných se zvyšoval a nevyhnul se ani členům spolku. Brzy nastaly problémy s placením příspěvků a druhého jízdného. Situace se neustále zhoršovala a vyústila v roce 1932, kdy došlo k rozpadu spolku. Valašská část si ponechala název spolku i sídlo. Hanácká část se přestěhovala do Přerova a vznikl tak Středomoravský spolek hluchoněmých v Přerově.¹⁴ Tím došlo ve spolku ke ztrátě členů, jejichž počet se nyní pohyboval okolo 30. Krize se neustále prohlubovala, a proto se spolek snažil pomoci nejvíce postiženým členům, ať už to bylo formou vyplácení podpor nebo poskytováním půjček.

Léta 1939 – 1945 přinesla tvrdou kontrolu ze strany okupačních úřadů. Spolek sice nebyl zrušen, ale ocitl se pod drobnohledem. K jakékoliv činnosti potřeboval oficiální povolení úřadů. Z této doby se nám také dochovalo velké množství žádostí o povolení uspořádat valné shromáždění či členskou schůzi. Po válce se začaly projednávat možné změny. Na valné hromadě dne 30. září 1945 se nejdříve diskutovalo o změnách v názvu spolku, poté se projednávala možnost vstupu do nového celostátního Svazu spolků neslyšících.¹⁵ Veškeré projednávané změny se však již nestihly uskutečnit. S rokem 1948 přišel trend zakládání velkých masových organizací. Pokud se spolky odmítly připojit

¹⁴ Za jeden z hlavních důvodů rozejtí se spolku přitom označili neochotu platit vysoké jízdné při cestování na spolkové schůze.

¹⁵ V roce 1945 vznikl v Praze Ústřední svaz péče o neslyšící (ÚSPON), který sdružoval veškeré spolky pro neslyšící na našem území (Hrubý, 1999, 2005).

do těchto organizací, znamenalo to ve většině případů úplnou likvidaci. V roce 1949 se Středomoravský spolek sloučil s Ústřední jednotou invalidů v Praze a svou činnost ukončil k 1. prosinci 1949 (Hájková, 2002).

3. 2 Spolek odborných učitelů hluchoněmých

V roce 1926 vzniká ve Valašském Meziříčí Spolek učitelů hluchoněmých na Moravě. První valná hromada se konala dne 8. ledna 1926 a byli na ni zvoleni následující funkcionáři – předsedou se stal pan Leopold Parma, odborný učitel v Lipníku; místopředsedou pan Jan Sedláček, ředitel ústavu ve Valašském Meziříčí; jednatelem pan Vojtěch Kohoutek, odborný učitel v Lipníku; pokladníkem pan Alois Klesnil, též odborný učitel v Lipníku. Výbor se skládal z Ondřeje Zajíce, Josefa Rozsypala, Stanislava Pokory a Jana Ubascheka. Z listiny, která byla zaslána Okresní politické správě ve Valašském Meziříčí vyplývá, že veškerá spolková činnost pro rok 1926 byla díky volbě předsedy Leopolda Parmy přenesena do Lipníku nad Bečvou. Leopold Parma zůstal na postu předsedy spolku čtyři roky. Změnu přinesla až valná schůze konaná dne 5. ledna 1930, kdy byl zvolen novým předsedou dosavadní ředitel ústavu ve Valašském Meziříčí - Jan Sedláček. Ve své funkci však působil pouze necelý rok. Již 21. prosince jej nahradil Hubert Synek. Z bývalého předsedy spolku se stal alespoň jeho místopředseda. Po zvolení pana Synka následovalo opětovné přestěhování sídla spolku do Lipníku nad Bečvou.

Svou největší změnu prodělal spolek 29. ledna 1938, kdy došlo ke změně stanov i názvu spolku na Spolek odborných učitelů hluchoněmých v zemi Moravskoslezské. Sídlem se stalo město Valašské Meziříčí, ale díky zkušenostem z minulých let stanovy připouštěly také možnost konání spolkových schůzí i v jiném městě. Jak již samotný název napovídá, spolek byl zaměřen především na oblast školství hluchoněmých. Zajímal se o organizaci školství u nás i v jiných státech, předkládal reformní návrhy, kontroloval jejich realizování. Spolek hájil zájmy péče o děti hluchoněmé, nedoslýchavé a s vadami řeči a podporoval také zájmy jejich učitelů. Spolek organizoval přednášky, podnikal exkurze do ústavů, které fungovaly v zahraničí. Bohatá byla také jeho publikační činnost – vydávaly se jak veřejné publikace, tak i nejrůznější knihy a učební pomůcky. Velkým přínosem pro širší veřejnost bylo pořádání informačních, manifestačních a protestních schůzí, kde se veřejnost mohla seznámit s danou problematikou. Spolek se nestaral pouze o své studenty, nýbrž se snažil udržovat kontakty i s vystouplými chovanci. Snažil se zlepšit jejich postavení ve společnosti a zajímal se o jejich další vzdělávání. Zdrojem příjmů spolku

byly členské příspěvky, které byly stanoveny ve výši 300 K. pro řádné členy a 20 K. pro přispívající členy. Výši příspěvků u činných členů stanovovala na začátku každého nového roku valná hromada. Mezi další zdroje příjmů se počítaly hlavně dary a výtěžky z pořádaných sbírek, z publikací, přednášek a výstav.

Správou spolku byla pověřena valná hromada a výbor. Valná hromada volila na rok předsedu, 7 členů výboru, 3 náhradníky a 2 revizory účtů. Přičemž byl dbán důraz na to, aby meziříčský i ivančický ústav byl zastoupen alespoň jedním členem. K tomu, aby byla valná hromada usnášeníschopná, bylo potřeba přítomnosti alespoň jedné třetiny členů. Právo hlasovat a volit měli všichni členové spolku. Řádná valná hromada byla svolávána jednou do roka a termín konání musel být oznámen čtrnáct dní dopředu. Mimořádnou valnou hromadu mohl kdykoliv svolat výbor, pokud to považoval za nutné. Výbor se skládal z předsedy, 7 členů výboru a 3 náhradníků. Ze svého středu volil místopředsedu, jednatele, pokladníka a archiváře, který zároveň vykonával funkci novináře a knihovníka. Výbor se scházel dle potřeby. Usnášeníschopný byl při nadpoloviční většině hlasů, a kromě předsedy museli být přítomni ještě alespoň další 4 členové. Předseda do hlasování nezasahoval, ale měl rozhodující hlas při rovnosti hlasů.

Stanovy připouštěly také možnost, že by se spolek mohl stát členem korporací. Podmínkou ale bylo, aby její účel byl lidumilný, kulturní, literární nebo stavovský svépomocný. Stejně jako minulé stanovy potvrzovaly, že se jedná o spolek nepolitický. Z tohoto důvodu spolek nemohl vyvíjet žádnou politickou činnost a ani se takové činnosti zúčastnit. Funkcionáři nově přejmenovaného spolku se stali – předsedou byl zvolen Julius Janovský, místopředsedou se stal Hubert Synek, jednatelem Eduard Hradil, pokladníkem Vojtěch Kohoutek a archivářem Rudolf Jakubka. Za členy výboru byli zvoleni Zajíc F., Zídek A. a Holíbka O.

Ke 13. únoru 1939 spolek čítal 27 členů. Činnost spolku byla zastavena ke 30. září 1939. Likvidační valná hromada se konala 14. října 1939 v Lipníku nad Bečvou. Členové již zaniklého spolku automaticky přešli do jednotné organizace učitelské v Praze. Jmění spolku ve výši 339,50 K. bylo převedeno jako členský příspěvek do nového ústředí. Rozpad spolku byl uveřejněn v Ústředním listě zemského úřadu čísla 274/1939 (Spolkový spis, SOkA Vsetín).

4 SVAZ INVALIDŮ

30. léta 20. století probíhala ve znamení sílící moci autoritativních nedemokratických režimů. Zároveň došlo k vyostření mezinárodní situace a začaly vznikat nové konflikty. V roce 1938 došlo na základě Mnichovské dohody k podstoupení československého pohraničí Německu (Kohoutková, Komsová, 2007). Situace se nadále zhoršovala a vyvrcholila 27. ledna 1939, kdy bylo schváleno nařízení, které umožňovalo sloučení sdružení majících stejný účel. To, čeho se spolky neslyšících obávaly, přišlo. Bylo omezeno právo spolčovací. Nic na tom nezměnily ani pokusy sdružit veškeré české a slovenské spolky neslyšících do jednotného Ústředního spolku neslyšících. Poslední pokus ztroskotal v roce 1941. A až do roku 1945, tedy do skončení druhé světové války, ustala prakticky veškerá spolková činnost.

Další těžké období pro spolkovou činnost přišlo záhy. Odstartováno bylo v únoru 1948. Pro komunistickou stranu představovaly nezávislé spolky až příliš velké nebezpečí. Proto bylo potřeba sloučit všechny spolky zdravotně postižených v jedinou střešovou organizaci. Tou se stala 26. června 1949 Ústřední jednota tělesně vadných. Ale již od 11. srpna 1949 vystupuje pod názvem Ústřední jednota invalidů (ÚJI). Jejím prvním předsedou se stal J. T. Auředníček. Ústřední jednota invalidů sloučila přes 30 spolků.

V 50. letech byla činnost Ústřední jednoty invalidů ukončena. Celá organizace však přešla do nově vznikajícího Svazu československých invalidů (SČSI). Ustanovující schůze se konala dne 7. června 1952. Na post předsedy byl zvolen JUDr. Rudolf Tyl.¹⁶ Jenže vytvoření organizace, která zastřešovala veškeré spolky bez ohledu na jednotlivé vady a postižení se neobešla bez větších či menších konfliktů. Poměrně brzy se začaly ozývat hlasy, aby byly vytvořeny samostatné svazy. První větší protest nevidomých a neslyšících se uskutečnil 31. ledna 1955 při příležitosti schvalování nového organizačního řádu SČSI. Vedení Svazu návrh nevidomých a neslyšících odsoudilo a postavilo se ostře proti jakémukoliv zásahu (Hrubý, 1999, 2005).

I přes vnitřní problémy Svazu počet jeho členů rychle narůstal. Hrubý (1999, 2005) udává, že v roce 1952 měl Svaz celkem 16 154 členů (z toho 3 296 sluchově postižených), kdežto v roce 1961 byl počet členů už 128 572 (z toho 7 047 sluchově postižených). Můžeme se jen dohadovat, nakolik byl neustále se zvyšující počet členů ovlivněn množstvím výhod, kterými vedení Svazu „odměňovalo“ své členy.

¹⁶ Předseda bývalé Ústřední jednoty invalidů J. T. Auředníček umírá 19. března 1952.

Jak uvádí Kohoutková a Komsová (2007), 60. léta se nesla ve znamení hospodářské krize, která byla způsobena především špatným hospodářským systémem. Stále častěji se ozývaly kritické hlasy. Komunistický režim se ocitl v krizi. Nevyhnutelně se muselo přistoupit k reformám. O slovo se tak přihlásili tzv. reformní politikové. Jejich cílem ale nebylo svrhnout dosavadní komunistický režim, nýbrž se pokusit o jeho „zlidštění“. Díky reformám byla prakticky zrušena cenzura, obnovily se některé organizace (Sokol, Junák). Dané situace se samozřejmě snažili využít také nespokojení členové Svazu invalidů. Tím spíše, že celé jeho vedení bylo zaskočeno dosavadním sledem událostí. Ústřední sekce sluchově postižených se znovu dožadovala založení jednotlivých svazů. Veškeré naděje na změnu však byly rázně ukončeny vpádem vojsk Varšavské smlouvy do Československa 21. srpna 1968.

Rok 1968 ale zanechal nakonec svou stopu i na Svazu invalidů. Na březen a duben 1969 jsou svolány mimořádné sjezdy. Během slovenského sjezdu, který proběhl 29. března 1969, byl ustanoven Slovenský svaz sluchově postižených. Český svaz sluchově postižených byl ustanoven o měsíc později, tedy 11. dubna 1969. O den později bylo navíc vytvořeno České sdružení svazů invalidů. Červencový celostátní sjezd tak jen mohl potvrdit vznik jednotlivých specifických svazů. Jako federální střešová organizace fungovala Federace československých invalidů.

Specifické svazy sice vznikly, jenže Ministerstvo vnitra odmítlo schválit jejich stanovy. V praxi to znamenalo, že se činnost jednotlivých svazů neřídila stanovami, ale pouze „statuty“. Období relativní volnosti netrvalo ve Svazu invalidů příliš dlouho. Již v roce 1974 jsou jednotlivé svazy zrušeny. Fungovaly tedy pouze necelých pět let. Svaz invalidů navíc vytvořil dvě oddělení. První oddělení nově sdružovalo osoby se zrakovým a vnitřním postižením a druhé oddělení pak osoby se sluchovým a tělesným postižením (Hrubý, 1999, 2005).

21. srpna 1988 proběhla Československem vlna demonstrací proti režimu, která vyvrcholila listopadem 1989. Občané poprvé od roku 1969 nahlas vyjádřili svůj nesouhlas s politickými poměry. V Praze vzniklo Občanské fórum (OF), které je neodmyslitelně spojeno se jménem Václava Havla. Jeho hlavním cílem bylo svržení dosavadního režimu a dovést Československo k demokracii. Bylo jasné, že pádu komunistického režimu už nic nezabrání. V listopadu 1989 vyvrcholily protestní akce státním převratem, který je dnes znám pod názvem „sametová“ revoluce (Kohoutková, Komsová, 2007).

S příchodem politických změn po listopadu 1989 šla ruku v ruce také změna organizační struktury samostatného Svazu invalidů. Bylo jasné, že změny jsou nevyhnutelné. Otázkou však zůstávalo, do jaké podoby Svaz přeorganizovat. Zachovat ho ve stejné podobě nebylo možné, stejně tak jej zrušit. A právě těmito otázkami se měl zabývat Celostátní sjezd Svazu invalidů, který byl svolán na 16. a 17. prosince 1989. Jenže nebylo v lidských silách vyřešit všechny problémy v pouhých dvou dnech. Nakonec bylo rozhodnuto, že se znovu použije model z roku 1969. Svaz invalidů byl rozdělen na jednotlivé svazy podle druhu postižení. Stejný model vznikl jak u nás, tak i na Slovensku. Jako zastřešující organizace fungovalo Federální sdružení, v rámci kterého vzniklo ještě České a Slovenské sdružení svazů zdravotně postižených. Jednotná organizace Svazu invalidů zanikla ke dni 31. prosince 1990 (Hrubý, 1999, 2005).

Zdáleka ne všichni postižení však chtěli spolupracovat s nově vzniklými svazy. Začali zakládat vlastní organizace. K tomu jim dopomohlo vydání zákona č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, který po dlouhé době zajistil občanům svobodné právo se sdružovat. Občané tak mohli zakládat spolky, společnosti, svazy, hnutí, kluby, občanská sdružení nebo odborové organizace. Státní orgány do jejich činnosti mohly zasahovat jen v mezích zákona. Paragraf 3 navíc zajišťoval svobodnou vůli při sdružování, členství ve sdruženích i při případném vystoupení z tohoto sdružení. Na vzniku sdružení se podílel tzv. přípravný výbor, složený alespoň ze tří občanů, kteří podávali návrh na registraci. K návrhu poté ještě dokládali stanovy, které musely obsahovat název sdružení, sídlo, cíl jeho činnosti, orgány sdružení, způsob jejich ustanovení a zásady hospodaření. Stanovy také upravovaly práva a povinnosti jednotlivých členů. Samotné sdružení vzniklo až registrací. O jeho chod se staral přípravný výbor, až do té doby, než byly stanoveny orgány. Zákon byl přijat Federálním shromážděním 27. března 1990, účinnost nabyl ke dni 1. května 1990. V následujících letech zákon ještě prodělal několik úprav (<http://www.pravnik.cz/uplnazneni/uz-86.html>).

5 ORGANIZACE VZNIKLÉ PO ROCE 1989

5.1 Svaz neslyšících a nedoslýchavých

Svaz neslyšících a nedoslýchavých (SNN) vznikl 5. dubna 1990.¹⁷ Stal se tak jedním z nástupnických svazů Svazu invalidů. Podle Hrubého a Hrubé (2005) z jeho názvu vyplývá, že Svaz chtěl zdůraznit své zaměření jak na neslyšící, tak na nedoslýchavé. Prvním předsedou

¹⁷ Registrace sdružení proběhla až o měsíc později, dne 8. května 1990.

SNN se stal Ing. Luděk Lauermann. V současné době toto sdružení sídlí v Praze a post prezidenta zastává Jaroslav Paur.

Posláním SNN je hájení práv, zájmů a potřeb všech občanů se sluchovým postižením. Činnost organizace je zaměřena na organizování a podporování kulturních, společenských, vzdělávacích a sportovních aktivit neslyšících. Organizace dále zajišťuje sociální, právní a poradenské programy. Působí na celém území ČR. Svaz zajišťuje chod základních a krajských organizací. Dále zřizuje poradenská a rehabilitační centra.

Struktura SNN je tedy složena z 80 základních organizací a spolků,¹⁸ 15 poradenských center, 45 středisek pro poradenství a 13 krajských organizací. Provozuje rovněž dvě Centra denních služeb a jeden stacionář. Centra denních služeb pro sluchově postižené sídlí na adresách Darwinova 24 v Praze a Vodově 35 v Brně. V rámci sociálních služeb organizace nabízí tlumočení do znakového jazyka nebo artikulační tlumočení, sociálně právní poradenství, pomoc při jednání na úřadech a u lékaře. Klientům se zprostředkovávají informace ohledně kompenzačních pomůcek. V provozu jsou také půjčovny pomůcek pro osoby se sluchovým postižením a poradny pro nedoslýchavé a ohluchlé. Tato poradna nabízí bezplatné poradenství a zaměřuje se hlavně na seznámení se nových uživatelů se sluchadly a jinými kompenzačními pomůckami. Těmto uživatelům rovněž poradna zprostředkovává potřebné kontakty (www.snn-cr.cz).

Svaz neslyšících a nedoslýchavých má bohatou vydavatelskou historii. Od svého vzniku vydával Svaz xeroxovaný Zpravodaj pro neslyšící. O čtyři roky později, tedy v roce 1994, začaly vycházet Noviny pro neslyšící NONE. Šéfredaktorem novin se stal PhDr. Petr Vlášil. V prosinci 1996 vyšlo nulté číslo časopisu Ucho – echo. Časopis se brzy začal potýkat s nedostatkem financí, což mělo za následek, že v roce 1998 vyšlo pouze několik čísel. Proto začal vycházet jako dvouměsíčník. Ale ani tento krok nepomohl a časopis zaniká v roce 2000. V současnosti organizace vydává METODICKÉ LISTY, které jsou interním zpravodajem. Dále se publikují ještě regionální bulletiny organizačních jednotek SNN (Hrubý, Hrubá, 2005).

5. 2 Česká unie neslyšících (ČUN)

Jak uvádí Hrubý a Hrubá (2005), 17. července 1990 vzniká Česká unie neslyšících. Za jejím vznikem stojí přípravný výbor, jehož cílem bylo založit organizaci, která by sdružovala pouze neslyšící. Česká unie neslyšících je občanským sdružením,

¹⁸ Jedna třetina z těchto organizací a spolků působí na Moravě.

kteř se snaží navázat na dlouhou tradici spolkové činnosti neslyšících. Organizace působí na celém území České republiky a jejím hlavním cílem je hájit práva, potřeby a zájmy občanů s těžkým sluchovým postižením. Tito jedinci mají značně ztížen vstup do majoritní společnosti, protože je jejich primárním dorozumívacím prostředkem znakový jazyk. Z tohoto důvodu probíhá většina jednání uvnitř organizace v českém znakovém jazyce. ČUN nesdružuje pouze jedince se sluchovým postižením, nýbrž také jejich rodiny, přátele a každého, kdo se zajímá o problematiku kultury neslyšících. Jejím cílem je zajistit pro své členy kvalitní sociální zázemí, prostředí pro plnohodnotnou komunikaci a v neposlední řadě také zprostředkování kulturního a společenského kontaktu mezi osobami, které mají stejné, či podobné specifické potřeby. Dalším důležitým posláním ČUN je zajišťování provozu Center sociálních služeb v souladu se zákonem č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, která se podílí na resocializaci osob se sluchovým postižením do intaktní společnosti.

Členem organizace se může stát jakýkoliv občan ČR, ať už se řadí mezi slyšící, neslyšící, osoby nedoslýchavé nebo ohluchlé. Členem se může také stát nezletilá osoba se souhlasem svého zákonného zástupce. Jako člen ČUN má poté povinnosti dodržovat stanovy organizace, podílet se na její činnosti, účastnit se všech členských schůzí, volit zástupce do orgánů ČUN či vykonávat svěřené funkce v organizaci. Nejvyšším orgánem je valná hromada, kterou svolává Rada ČUN. Pravidelná valná hromada se koná jednou za čtyři roky. Mimořádná valná hromada může být svolána na žádost nadpoloviční většiny všech oblastních organizací ČUN, byl –li udán závažný důvod. Valná hromada se skládá z členů – delegátů, kteří zastupují jednotlivé oblastní organizace. Delegáti mají právo volit prezidenta ČUN. Ten je volen přímou volbou a na dobu čtyř let. Ve stanovách je možné k tomuto tématu najít zajímavou poznámku. Je zde totiž zmínka, že při volbě nového předsedy je upřednostňována osoba se sluchovým postižením. Vůbec prvním předsedou ČUN se stal pan Vladimír Buberle.¹⁹ V současnosti působí na postu ředitele pan Ladislav Bojar. Pokud není přítomen prezident, vykonává jeho veškeré povinnosti viceprezident. Viceprezident je stejně jako prezident volen valnou hromadou na dobu čtyř let. Osobu viceprezidenta navrhuje prezident ČUN. Předseda oblastní organizace je volen na dobu dvou let a je reprezentantem ČUN ve své oblasti. Nejvyšším orgánem oblastní organizace je členská schůze.

Jak již bylo naznačeno v úvodu, ČUN lze rozčlenit do organizačních jednotek – tzv. oblastních organizací. Tyto oblastní organizace působí v rámci příslušného regionu –

¹⁹ Od dětství nedoslýchavý.

kraje. Nemají však samostatnou právní subjektivitu. Oblastní organizace je přímo podřízená Radě ČUN, která má také právo tuto organizaci zřídit. Celkem jich je šest a města, ve kterých se nacházejí jsou Brno, Liberec, Ostrava, Praha, Zlín a Kroměříž. V těchto městech můžeme také najít, s výjimkou Kroměříže,²⁰ Centra sociálních služeb ČUN. Koordinační centrum ČUN, tzv. ústředí a Centrum zprostředkování simultánního přepisu sídlí v Praze. ČUN se stala jedním ze zakládajících členů Asociace organizací neslyšících, nedoslýchavých a jejich přátel (ASNEP), která byla založena 24. listopadu 1992.

Kromě činnosti vzdělávací, tlumočnické a vydavatelské se ČUN věnuje i činnosti osvětové. Od roku 1992 vydává totiž vlastní časopis UNIE. Je to asi jediný časopis, který je určen výhradně pro neslyšící. Redakci časopisu tvoří převážně neslyšící, proto jsou příspěvky psány jednoduchou češtinou tak, aby byly srozumitelné pro každého čtenáře. Nejdříve vycházel časopis jako měsíčník, později začal kvůli financím vycházet jako dvouměsíčník. První redaktorkou byla Mgr. Milada Králová. V současnosti vychází časopis nákladem 500 kusů (www.cun.cz).

5. 2. 1 Oblastní organizace Ostrava

Oblastní organizace Ostrava vznikla 8. února 1991. Jako první působil na postu předsedy Jiří Hudec, poté Ladislav Bojar. Ten se však stává v roce 2006 prezidentem ČUN a na jeho místo nastupuje Ilona Bojarová. Zpočátku sídlila ČUN Ostrava v budově mateřské školy, později byla klubovna přestěhována do centra města. V současnosti sídlí na adrese Vítkovická v Moravské Ostravě.

Od vzniku organizace se ČUN Ostrava zaměřovala především na tlumočnické služby a volnočasové aktivity. Vznikl zde klub žen, klub důchodců, klub turistů nebo klub hráčů JOKER. Postupem času se organizace začala přeorientovávat na sociální služby. Od roku 1994 působí v rámci ČUN Ostrava Centrum sociálních služeb, které má zaregistrovány dvě služby – Sociálně aktivizační služby pro seniory a osoby se zdravotním postižením a odborné sociální poradenství. Služby jsou jak ambulantní, tak terénní. Centrum zajišťuje servis sluchadel, půjčovnu kompenzačních pomůcek, vzdělávací aktivity, kurzy znakového jazyka a odezírání, kurzy základů práce na PC. Od roku 1994 se každoročně konají rekondiční pobyty. Tradice byla porušena jen v roce 1996. Tyto pobyty se konají buď na Slovensku nebo ČR. Díky dotacím města Ostravy mohla organizace také pořádat edukační víkendové

²⁰ V Kroměříži sídlí Centrum volnočasových aktivit.

pobyty. První víkendový pobyt byl upřádan v roce 1999. Pobytů se účastnily buď rodiny s dětmi nebo studenti kurzů znakového jazyka (www.cun.cz).

5. 2. 2 Oblastní organizace Brno

Oblastní organizace Brno vznikla v roce 1991. První klubovna byla otevřena v Řečkovících, později se stěhovala na Božetěchovu ulici. V nynější době sídlí na Údolní, kde můžeme také najít Centrum sociálních služeb. Klubovna je otevřena každou středu a pátek. Na postu předsedy ČUN Brno působila několik let paní Věra Waldhansová, současným předsedou je pan Vladimír Válka. Volbu předsedy vyhrál také pan Svatopluk Žamboch, který se však od ČUN Brno odtrhl a v roce 1998 zakládá Českomoravskou jednotu neslyšících, Unii Brno. Postavení ČUN Brno je trochu atypické a to z toho důvodu, že v Brně existuje několik dalších organizací, které se zabývají problematikou neslyšících (Kostnerová in UNIE, 2004).

Již bylo řečeno, že při organizaci funguje také Centrum sociálních služeb. To poskytuje své služby a poradenství všem neslyšícím a je jedno, zda se jedná o člena organizace, nebo ne. Služby jsou jak ambulantní, tak terénní a orientují se na klienty se sluchovým postižením. Centrum se zaměřuje především na tlumočnické služby, pomoc při hledání vhodného zaměstnání a bytových prostor, a také na oblast sociálně právní problematiky. ČUN Brno pořádá kurzy znakového jazyka. Tyto kurzy jsou určeny hlavně pracovníkům ve zdravotnictví, studentům speciálně pedagogických škol, ale také ostatním zájemcům. Členové kurzu jsou rozděleni do skupin podle své úrovně. Kurzy probíhají v Brně a v Třebíči. Mezi další aktivity můžeme zařadit organizování přednášek, rekreační sport typu bowling, kuželky, šipky, plavání nebo turistický oddíl. I zde mají dlouhou tradici rekondiční pobyty. Minulý rok však kvůli financím nemohl být tento pobyt uskutečněn. Byly tak uspořádány alespoň dva víkendové pobyty (www.cun.cz).

5. 2. 3 Oblastní organizace Kroměříž

V Kroměříži vznikla oblastní organizace v roce 1994. Svou klubovnu získala od města do nájmu. Klubovna je k dispozici všem členům třikrát týdně. Pro členy, kteří často v Kroměříži ani nebydlí, je to jediná příležitost, jak plnohodnotně komunikovat. Od svého vzniku je předsedou oblastní organizace Kroměříž pan Miroslav Handl. V rámci organizace funguje Centrum volno časových aktivit, které sídlí na adrese Velké náměstí 39.

Centrum nabízí celou řadu zájmových kroužků. Tím nejnavštěvovanějším je asi kroužek arteterapie (Handlová in UNIE, 2008).

V roce 2009 proběhly oslavy 15. výročí založení této oblastní organizace. V současnosti má organizace okolo 40 členů. Zaměřuje se především na kulturní a sportovní aktivity. V rámci kulturního programu jsou organizovány besedy a přednášky, které jsou často zaměřeny na aktuální problémy a témata. Většina sportovních aktivit navazuje na rekondiční činnost - příkladem může být rekondiční plavání. Členové organizace se ale také zúčastňují turnajů v bowlingu. Díky pobytovým aktivitám jsou organizovány i týdenní rehabilitační pobyty a víkendové pobyty, které se soustřeďují na rekondiční činnosti (www.cun.cz).

5. 2. 4 Oblastní organizace Zlín

Oblastní organizace Zlín byla zaregistrována ke dni 17. července 1990. Klubovna i kancelář organizace sídlí na adrese Burešov 4886. Na postu předsedkyně působí Jarmila Holíková. Organizace působí na celém území Zlínského kraje a jejím posláním je nejen pomáhat občanům se sluchovým postižením, ale také jejím rodinám. V současnosti má organizace okolo 100 členů.

ČUN Zlín již několik provozuje Centrum sociálních služeb, které svým klientům nabízí Sociálně aktivizační služby pro seniory a osoby se zdravotním postižením. Služba je zaměřena především na sociální poradenství a pomoc při vyřizování každodenních problémů. Další nabízenou službou jsou Tlumočnické služby. Zájemci z řad široké veřejnosti se mohou přihlásit do kurzů znakového jazyka. V minulém roce se těchto kurzů zúčastnilo 33 zájemců. Lidé zde mají možnost se naučit plnohodnotně komunikovat s neslyšícími a zároveň nahlédnout do jejich světa.

V rámci osvětové činnosti jsou organizovány besedy a přednášky. Všech přednášek se účastní tlumočníci, kteří zároveň překládají do znakového jazyka. ČUN Zlín zajišťuje pro své členy také sportovně rehabilitační činnosti. Kromě oblíbených turnajů v bowlingu, kartách či šipkách, jsou organizovány cyklistické a pěší výlety. Pro zájemce jsou nachystány rekondiční masáže. Stále navštěvovanější jsou kurzy PC a odezírání. Každým rokem probíhají také psychorehabilitační pobyty. Všech pobytů se opět účastní tlumočníci (www.cunzlin.estranky.cz).

5. 3 SORDOS – Sdružení pro kulturu neslyšících

Dle Hrubého a Hrubé (2005) toto sdružení vzniklo 30. listopadu 1990. Velkou zásluhu na jeho vzniku nese především Kaj Kostelník a Lumír Graca. A právě Kaj Kostelník se stává prvním předsedou SORDOSU a v této funkci působí celkem 12 let. Sídlem sdružení se stalo Brno. První větší úspěch je zaznamenán v roce 1991, kdy se někteří členové SORDOSU zúčastnili festivalu Very Special Arts. Festival se konal na Taiwanu. Díky SORDOSU vzniká o rok později Ateliér výchovné dramatiky neslyšících při divadelní fakultě JAMU v Brně.²¹ Zde je také na Pedagogické fakultě Masarykovy univerzity otevřeno jednooborové studium výtvarné výchovy pro neslyšící.

SORDOS pravidelně pořádal dva celostátní festivaly. Tím prvním byl Celostátní festival taneční a fotografické tvorby neslyšících, druhým pak Celostátní festival dramatické a výtvarné tvorby. Dále pořádal prázdninové psychorehabilitační tábory pro děti, mládež a pro rodiče s dětmi a víkendové psychorehabilitační pobyty s arteterapeutickými obory. SORDOS se ale také angažoval na mezinárodním poli. Od roku 1994 každé dva roky organizoval Mezinárodní festival dramatické a výtvarné tvorby neslyšících dětí a mládeže (IFDD).²²

Kaj Kostelník zůstává na postu předsedy až do roku 2003, kdy ho nahrazuje PhDr. Helena Burianová. SORDOS vydával také vlastní časopis – xeroxovaný měsíčník Informační občasník pro členy sdružení, který byl publikován v letech 1997 – 1999. Od února 1999 vycházel jako dvouměsíčník. Oficiální zánik SORDOSU se datuje k 1. březnu 2005.

Již od roku 1997 usiloval SORDOS o založení profesionálního souboru. To se podařilo v roce 1999, kdy vzniklo Vlastní divadlo neslyšících (VDN). V roce 2002 došlo k přejmenování na divadlo Neslyším, které se později osamostatnilo. Svá představení divadlo prezentovalo v Divadle v 7 a půl. V současnosti sídlí divadlo na adrese Cejl v Brně. Ředitelkou je MgA. Monika Kurincová, její zástupkyní pak MgA. Petra Vaňurová.

5. 4 AVZO – Klub neslyšících Brno

Již bylo řečeno, že padesátá a šedesátá léta minulého století probíhala ve znamení vzniku Svazu československých invalidů. Připomeňme, že Svaz byl ustanoven 7. června 1952. A právě v této době vzniká organizace, které se podařilo udržet si relativní odstup od Svazu invalidů. Tato organizace vznikla 20. února 1956 pod názvem Základní

²¹ Vedoucím ateliéru se stává Mgr. Zoja Mikotová.

²² IFDD – International Festival of Drama and Visual Arts of the Deaf Children and Youth.

organizace Svazarmu neslyšících.²³ Organizace měla okolo 50 členů a jejím předsedou se stal Svatopluk Žamboch. V šedesátých letech se organizace proslavila především díky svému střeleckému klubu. Neslyšící střelci pravidelně přijížděli z velkých soutěží s medailemi.

Přišel rok 1989 a s ním také sametová revoluce. Po revoluci se Svazarm přeměnil na tzv. AVZO ČR – Asociaci víceúčelových základních organizací technických sportů a činností České republiky. Revoluce přinesla také změnu pro Základní organizaci Svazarmu neslyšících, který byl transformován v AVZO – Klub neslyšících Brno. AVZO vznikl 25. března 1991 a jeho předsedou byl opět zvolen Svatopluk Žamboch. Ten zůstal ve své funkci až do roku 1997, kdy jej nahradil Evžen Pour. Část svých členů, převážně těch mladších, ztratila AVZO po jejich přestupu do nově vzniklé organizace Bravo Youth Deaf (B.Y.D.).²⁴ Správu nad AVZO převzala v roce 1994 Česká unie neslyšících. Historie AVZO končí 31. prosince 1998, kdy přechází do Českomoravské jednoty neslyšících (Hrubý, Hrubá, 2005).

5. 5 Asociace organizací neslyšících, nedoslýchavých a jejich přátel

Asociace organizací neslyšících, nedoslýchavých a jejich přátel (ASNEP) byla založena 18. srpna 1992. Registrace proběhla dne 24. listopadu 1992. Občanské sdružení ASNEP vzniklo jako střešová organizace, která měla sdružovat veškeré organizace sluchově postižených působící u nás. Ustanovující schůze proběhla 7. října 1992 v Praze (Hrubý, Hrubá, 2005). Posláním ASNEP je pomáhat všem organizacím sluchově postižených a tím de facto zlepšovat postavení neslyšících, jejich rodičů i všech, kteří těmto lidem pomáhají (tlumočníci, učitelé). V současnosti má ASNEP celkem 11 řádných členů. Těmi jsou – Český klub nedoslýchavých „HELP“, Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, Česká unie neslyšících (ČUN), Českomoravská jednota neslyšících, Evropské centrum pantomimy neslyšících, Federace rodičů a přátel sluchově postižených (FRPSP), Klub přátel červenobílé hole, LORM – Společnost pro hluchoslepé, PEVNOST – České centrum znakového jazyka, Svaz neslyšících a nedoslýchavých v ČR a Trojrozměr – Brněnské centrum českého znakového jazyka. Dále můžeme jmenovat ještě Bezhran – Hradecké centrum ČZJ, které je přidruženým členem ASNEP.

Veškeré členské organizace ASNEP se pravidelně setkávají, diskutují o společných problémech a snaží se najít správné řešení. Zasazují se o zlepšení kvality života neslyšících, navrhují legislativní opatření, která by přinesla pozitivní změnu do života neslyšících.

²³ Již z názvu vyplývá, že záštitu nad ní převzal Svazarm – Svaz pro spolupráci s armádou.

²⁴ Klub mladých Neslyšících.

K dosažení vytyčených cílů používá ASNEP především svou kolektivní autoritu, která veškerým připomínkám a navrhovaným změnám dodává potřebnou váhu.

ASNEP zároveň podporuje činnost svých členů a snaží se koordinovat společné akce. Angažuje se také ve vzdělávacích, výchovných, poradenských a asistentských aktivitách, které jsou zaměřeny na osoby se sluchovým postižením. Již několik let úspěšně funguje projekt Tlumočnické služby pro neslyšící. Tato sociální služba je zaregistrována ke dni 19. září 2007. Je určena všem osobám se sluchovým postižením a funguje po celém území České republiky. Služba je bezplatná a zajišťuje tlumočení českého znakového jazyka, znakované češtiny, artikulační tlumočení a tlumočení pro hluchoslepé. Ke dni 28. února 2011 bylo v databázi zaregistrováno 1 274 klientů a 39 tlumočnicků²⁵ (www.asnep.cz).

ASNEP podporuje také osvětovou činnost, ať už formou pořádání přednášek, spoluprací s médii, vydáváním odborných publikací či propagačním materiálů. ASNEP aktivně spolupracuje s Parlamentem ČR, jednotlivými ministerstvy, s komerčními televizemi (NOVA, PRIMA), s Českou televizí a s provozovateli MHD. Již v roce 1998 se ASNEP podařilo prosadit zákon o znakové řeči s pozdější novelou z roku 2008. V roce 2000 zajistila vysílání pořadu Zprávy ve znakovém jazyce, pořad byl roku 2008 změněn na Zprávy v Českém znakovém jazyce. Pořad je vysílán na ČT 2. ASNEP se podílela také na školení neslyšících moderátorů těchto zpráv. I nadále se zabývá kvalitou skrytých titulků a to jak ve veřejnoprávní televizi, tak i v těch komerčních. V rámci spolupráce s provozovateli MHD, ASNEP prosazuje zavedení optické signalizace do vozů MHD (Hrubý, Hrubá, 2005). V současnosti sídlí ASNEP na Hábově v Praze 5. Jejím prezidentem je Ing. Zdeněk Kašpar, viceprezidentkou Mgr. Věra Strnadová a výkonnou ředitelkou Bc. Martina Kronusová.

ASNEP nevydávala pouze vlastní publikace, ale také vlastní časopis GONG. První číslo časopisu vyšlo v lednu 1972, tehdy ještě pod hlavičkou Svazu sluchově postižených. Správu nad GONGEM získává ASNEP až v roce 1993. Šéfredaktorem se stává Oldřich Jendrulek. Na postu redaktorky a tajemnice působí přes 20 let Marta Friedrichová. Téhož roku začíná na Slovensku vycházet Slovenský GONG. Časopis vychází jako dvouměsíčník. GONG se nezaměřuje pouze na neslyšící, ale zabývá se také problematikou nedoslýchavých, ohluchlých a šelestářů. Sleduje a pravidelně přináší informace o nových kurzech znakového jazyka, o vývoji sluchadel a jiných kompenzačních pomůcek, které slouží sluchově postiženým. Časopis je určen také rodičům dětí se sluchovým postižením. Přináší

²⁵ Pro představu, na území ČR žije okolo 500 000 osob se sluchovým postižením. Tento projekt předpokládá, že až 10 000 lidí potřebuje tlumočnické služby.

jim informace o speciálních školách. Na postu šéfredaktorky působí Ing. Lucie Křesťanová (www.gong.cz).

5. 6 Bravo Youth Deaf – B.Y.D.

Klub mladých Neslyšících vznikl při České unii neslyšících v Brně 7. července 1995. Svůj název má odvozen od časopisu pro mládež Bravo. Na jeho založení má velkou zásluhu především Ivan Poláček a Pavel Válka. Prvně jmenovaný navštívil v 90. letech minulého století podobný klub pro neslyšící v Severním Irsku. Pavel Válka se nechal tímto klubem inspirovat a začal usilovat o založení takového klubu u nás. Důvod k založení B.Y.D. spočíval především v tom, že zde nebylo možné najít klub či organizaci, která by se zaměřila na využívání volného času neslyšící mládeže poté, co odejdou ze školy nebo ze zaměstnání. Žádný takový klub se nevyskytoval ani na celém území Moravy.

Klub mladých Neslyšících se zaměřuje především na zlepšení tlumočnických služeb, zlepšení kvality života mladých neslyšících a současně se snaží zapojit své členy do každodenního života intaktní společnosti. Klub pracuje hlavně s mladými neslyšícími ve svém regionu. B.Y.D. sídlilo nejdříve v Brně – Řečkovících, později v prostorách České unie neslyšících. Vlastní klubovna byla otevřena až v roce 2003. Nynější adresa je Údolní 53, Brno. Dlouhou tradici si tady vytvořilo modelování vláček a organizování besed neslyšících. Dále se Klub zaměřuje především na sportovní aktivity – bowling, plavání. Pět let, tedy od roku 1995 do roku 2000, bylo B.Y.D. členem Asociace organizací neslyšících, nedoslýchavých a jejich přátel (ASNEP). Prvním předsedou byl zvolen Pavel Válka a svou funkci vykonával až do roku 2003.²⁶ Dalším předsedou se stal David Wagner a od roku 2004 tento post zastává Martin Fousek (Hrubý, Hrubá, 2005).

5. 7 Evropské centrum pantomimy neslyšících

Evropské centrum pantomimy neslyšících (ECPN) vzniklo jako občanské sdružení dne 20. září 1998. Sídlí na adrese Vodova 35 v Brně. Jeho předsedou se stal Antonín Zralý. Organizace působí v rámci celé ČR (Hrubý, Hrubá, 2005). Zaměřuje se na takové akce, které souvisejí s kulturou a vzděláváním sluchově postižených. Náplní činnosti organizace je pořádání přehlídky, festivaly, kurzy znakového jazyka nebo dětské tábory. Cílem ECPN je vytvořit celostátní organizaci, která by se soustředila především na kulturní potřeby neslyšících. Ke splnění svého cíle školí a zprostředkovává sociální pracovníky a tlumočníky.

²⁶ Pomineme – li období od října 1996 do května 1997, kdy post předsedy nakrátko přepustil Janu Fiuráškoví.

Zajímá se také o osvětovou činnost. Šíří informace ze světa neslyšících a publikuje odbornou literaturu, která je přístupná zájemcům z řad široké veřejnosti. ECPN pravidelně organizuje celostátní přehlídky Otevřeno, které se konají v Kolíně. V rámci své činnosti spolupracuje s několika mezinárodními organizacemi, jejichž cílem je pomáhat sluchově postiženým. ECPN je také ode dne 2. června 1999 členem Asociace organizací neslyšících, nedoslýchavých a jejich přátel (www.ecpn.cz).

5. 8 Českomoravská jednota neslyšících

Dle Hrubého a Hrubé (2005) byla Českomoravská jednota neslyšících (ČMJN) zaregistrována dne 1. září 1998. První tendence založit novou organizaci vznikly ještě o rok dříve. Již v roce 1997 dali znát někteří členové ČUN svou nespokojenost ohledně jejího řízení. Napětí vyvrcholilo na mimořádné valné hromadě, která byla svolána na červenec 1998, kde tito nespokojení členové usilovali o odstoupení dosavadního předsedy ČUN pana Vladimíra Buberleho. To se jim nakonec nepodařilo, a proto z ČUN vystoupili. Ve stejné době došlo ještě k jedné důležité události. Tou událostí bylo osamostatnění se několika oblastních unií – přesněji unie v Olomouci, Jihlavě, Plzni a Brně. Bývalí členové ČUN se rozhodli založit novou střešovou organizaci, která by působila právě v olomouckém, jihlavském, brněnském, břeclavském a plzeňském regionu. Tak vznikla nestátní nezisková organizace Českomoravská jednota neslyšících.

Českomoravská jednota neslyšících byla založena v Brně. Zastřešuje pět nezávislých organizací. Těmi jsou Unie neslyšících Brno, Oblastní unie neslyšících Olomouc, Plzeňská unie neslyšících, Jihlavská unie neslyšících a Spolek neslyšících Břeclav. Všechny tyto organizace mají vlastní právní subjektivitu. Cílem českomoravské jednoty neslyšících je pomáhat sluchově postiženým odstraňovat komunikační bariéru, hájit jejich práva a koordinovat spolupráci všech členských organizací. Organizace se také podílí na několika důležitých projektech. Tím prvním je Znaková řeč a evropské psané jazyky ve virtuálním odborném vzdělávání pro neslyšící (DEAFVOC). Cílem projektu je podporovat rovnou příležitost pro neslyšící v rámci jejich vzdělávání. Projekt je mezinárodní a spolupracují na něm kromě ČR ještě Rakousko, Finsko a Řecko. Dalším je například projekt Minimalizace komunikační bariéry při vstupu neslyšících na trh práce. Snahou projektu je odstranit komunikační bariéru mezi neslyšícími a majoritní společností. Českomoravská jednota neslyšících iniciovala také realizaci tísňového volání přes textové zprávy a spolupracovala na vytvoření CD kurzů znakové řeči. V rámci provozování sociálních

a poradenských služeb otevřela denní stacionář. Od založení organizace působil na postu jejího předsedy Svatopluk Žamboch (www.cmjn.cz).

5. 8. 1 Unie neslyšících Brno

Unie neslyšících Brno (UNB) byla zaregistrována ke dni 11. září 1998. Její historie ale sahá ještě hlouběji do minulosti. Už v roce 1956 vzniká Základní organizace č. 506 – SVAZARM neslyšících Brno. A v rámci této organizace se neslyšící z Brna poprvé začínají scházet. V roce 1991 vzniká Oblastní organizace Brno při České unii neslyšících (ČUN). Poté nastává bouřlivý rok 1998, kdy z ČUN vystupuje bezmála 80 členů z Brna. Tito brněnští členové zakládají samostatnou Unii neslyšících Brno (UNB). Předsedou nově vzniklé organizace se stává Svatopluk Žamboch.

Unie neslyšících Brno je nestátní organizace a jejím posláním je napomáhat sluchově postiženým k integraci do majoritní společnosti, zmírňovat komunikační bariéru a vést je k nezávislému životu. Jednou z cest, jak dosáhnout plné nezávislosti, je seznamování sluchově postižených s možnostmi využití kompenzačních, komunikačních a telekomunikačních pomůcek. Unie neslyšících Brno se také snaží o osvětovou činnost mezi intaktní populací. Od roku 1993 je otevřen stacionář, který nabízí jak tlumočnické služby, tak odborné sociální poradenství. V rámci stacionáře funguje poradna a půjčovna kompenzačních a komunikačních pomůcek, i poradna pro nedoslýchavé. Unie neslyšících Brno vydalo CD - ROMy kurzů znakové řeči a organizuje také kurzy znakového jazyka pro veřejnost. Zajišťuje školení pro pracovníky v sociálních službách a vzdělávací kurzy pro neslyšící, nabízí veřejný přístup na PC. Unie neslyšících Brno v současnosti sídlí na Palackého třídě (www.neslyšici.net).

5. 8. 2 Oblastní unie neslyšících Olomouc

Samostatná Oblastní unie neslyšících Olomouc (OUN) byla založena dne 7. dubna 1998. Unie vznikla jako občanské sdružení a jejím předsedou se stal Mgr. Ota Panský, který tento post zastává i v současné době. Sdružení hájí především práva a zájmy občanů se sluchovým postižením, zabývá se integrací neslyšících do majoritní společnosti a zároveň se angažuje v oblasti legislativních změn, které by kladným způsobem ovlivnily život neslyšících. Spolupracuje s orgány státní a regionální správy, odbornými pracovišti i s dalšími sdruženími. Partnery tohoto sdružení jsou ostatní členské organizace Českomoravské jednoty neslyšících. Oblastní unie neslyšících Olomouc je jedním

ze spoluautorů projektu Bezbariérová Olomouc, na kterém se ještě podílí Českomoravská jednota neslyšících a Magistrát města Olomouce. V rámci tohoto projektu je na Olomoucké radnici k dispozici psací telefon pro osoby se sluchovým postižením. Organizaci patří také jedno důležité prvenství – podařilo se jí jako první zajistit tlumočnicka, který v Olomouci působí jak na Úřadu práce, tak i ve Fakultní nemocnici.

Oblastní unie neslyšících Olomouc pravidelně otevírá kurzy znakového jazyka pro veřejnost, pořádá pobytové akce pro rodiče s dětmi se sluchovým postižením i letní a zimní dětské tábory. V rámci osvětové činnosti organizuje besedy. Tyto besedy nenavštěvují pouze členové organizace, ale rovněž zájemci z řad široké veřejnosti. Pro veřejnost je také otevřena stálá expozice kompenzačních pomůcek sluchově postižených. Organizace zajišťuje odborné i základní sociální poradenství a tlumočnické služby. Další nabízenou službou je sociální rehabilitace, která vede osoby se sluchovým postižením k samostatnosti a nezávislosti. Členové organizace se mohou zúčastnit také vzdělávací, zájmové či sportovní činnosti. Již několik let se unie Olomouc pravidelně přihlašuje do amatérské bowlingové ligy, kde obhájuje druhé místo v pořadí družstev. V současnosti sídlí organizace na adrese Jungmannova 25 (www.ounol.cz).

5. 8. 3 Jihlavská unie neslyšících

Jak uvádí Hrubý a Hrubá (2005), historie Jihlavské unie neslyšících (JUN) sahá hluboko do minulosti. První organizace pro neslyšící tady vznikla již v roce 1945. Až do začátku devadesátých let minulého století působila pod hlavičkou Svazu neslyšících a nedoslýchavých (SNN). Svaz sídlil v Praze. V roce 1990 vzniká Česká unie neslyšících (ČUN) a Jihlavská organizace se stává její součástí. Vše změnila až mimořádná valná hromada, která byla svolána 5. srpna 1998. Jihlavská organizace tady oznámila své vystoupení z ČUN. O měsíc později, dne 11. září 1998 vzniká samostatná Jihlavská unie neslyšících, která se stává členem Českomoravské jednoty neslyšících (ČMJN). Na post předsedy nově vzniklé organizace nastupuje Otto Panský.²⁷

Jihlavská unie neslyšících je nestátní nezisková organizace, jejímž posláním je pomáhat neslyšícím do takové míry, aby mohli vést plnohodnotný život. Organizace spolupracuje se všemi osobami se sluchovým postižením, a je jedno, jestli je to osoba neslyšící, nedoslýchavá, nebo ohluchlá. Zároveň spolupracuje také s jejich rodiči a se zájemci z řad široké veřejnosti. Cílem JUN je pomáhat neslyšícím uplatňovat svá práva, zajišťovat

²⁷ Otto Panský je otec Oty Panského – předsedy Oblastní unie neslyšících Olomouc (OUN).

neslyšícím tlumočníky znakového jazyka a v neposlední řadě napomáhat majoritní společnosti správně komunikovat s neslyšícími. V současné době působí v organizaci tři tlumočníci. Kromě tlumočnických služeb, nabízí JUN také sociálně právní poradenství a zprostředkovává kontakty na další případné sociální služby. Zájemci mají možnost zapůjčit si odbornou literaturu týkající se problematiky sluchového postižení. JUN působí v celém kraji Vysočina a své služby poskytuje zdarma. Pravidelně pořádá besedy, přednášky a exkurze. Členové mohou využít PC kurz, díky kterému získávají základní znalosti ohledně práce na počítači. JUN sídlí na Polenské 438/2c. Její předsedkyní je Miroslava Rytířová a místopředsedou Dušan Šprla (www.jihlava-un.eu).

5. 8. 4 Spolek neslyšících Břeclav

Neslyšící z Břeclavi se poprvé začali organizovaně scházet už v roce 1976. Nejdříve působili pod hlavičkou Svazu invalidů, později pod Svazem neslyšících a nedoslýchavých (SNN). Spolek neslyšících Břeclav (SNB) vznikl až jeho registrací dne 4. dubna 2001. O několik měsíců později, dne 15. září 2001, se Spolek neslyšících Břeclav stal zatím posledním členem ČMJN. Předsedkyní spolku se stala Jana Kadlčková. V současné době sídlí spolek na adrese Kapustova 12.

Součástí spolku je Centrum sociálních služeb. Tyto služby byly zaregistrovány ke dni 27. července 2007. Centrum zajišťuje sociálně aktivizační služby pro seniory a osoby se zdravotním postižením, jejímž hlavním cílem je předcházet sociální izolaci osob se sluchovým postižením. Centrum dále nabízí tlumočnické služby. Pro zájemce otevírá SNB kurzy znakového jazyka. Do kurzů se mohou přihlásit jak začátečníci, tak pokročilí. Tyto kurzy jsou vhodné především pro rodinné příslušníky neslyšících a pro studenty speciální pedagogiky. Pravidelně každý měsíc vychází pro členy spolku Informační bulletin. Bulletin informuje své členy o plánovaných akcích. Po zániku Sportovního klubu TJ Lokomotiva – neslyšící Břeclav, v roce 2007, převzal SNB jeho činnost (www.snbreclav.cz).

5. 9 Sdružení neslyšících v Moravském krasu

Jak nám připomínají Hrubý a Hrubá (2005), bylo v Jihomoravském kraji založeno Sdružení neslyšících v Moravském krasu. Tato nezisková organizace vznikla 13. května 1999. Sídlí na adrese Svitavská ulice 24 v Blansku. Předsedou sdružení se stal Zdeněk Bilík. Posláním Sdružení neslyšících v Moravském krasu je sdružovat občany se sluchovým

postižením z okolí a pomáhat jim. Hlavní náplní sdružení je organizování zájezdů na kulturní akce, zajišťování širokého spektra sportovních aktivit a pořádání besed s lékaři, právníky a s dopravní policií. Sdružení také pravidelně organizuje pro své členy rekondiční pobyty, v rámci kterých jsou zajišťovány kurzy odezírání a kurzy znakového jazyka. Členové sdružení mohou využívat služeb pracovně právního poradenství nebo sociálního poradenství. V současné době má Sdružení neslyšících v Moravském krasu okolo 50 členů.

5. 10 Labyrint Brno

Občanské sdružení Labyrint Brno bylo zaregistrováno ke dni 6. prosince 2001. Sdružení je zaměřeno především na neslyšící děti z Brna a okolí. Organizuje mimoškolní vzdělávání a integraci těchto dětí. Adresa sdružení je Bendlova 26. Na postu předsedkyně v současnosti působí PhDr. Helena Burianová. Labyrint Brno provozuje kroužek dramatické výchovy a kroužek PC dovedností, pořádá prázdninové pobyty a multimediální programy. Zajišťuje projekt e – learningu. Tento projekt pracuje s neslyšícími žáky ze základních škol a je určen dětem nejen z Brna a okolí. Ve svých počátcích sdružení organizovalo také integrační pobytové akce slyšících a neslyšících dětí. V letech 2004 až 2009 byla vydána tři DVD s pohádkami v českém znakovém jazyce.²⁸ Vydaná DVD jsou určena pro nejmenší neslyšící posluchače. Minulý rok byl spuštěn provoz vzdělávacího portálu www.eliska.cz. Na portálu je možné najít slovník znaků znakového jazyka nebo interaktivní kurzy zpracované k osmi vyučovacím předmětům (český jazyk, anglický jazyk, matematika, fyzika, chemie, přírodopis, zeměpis a dějepis). Do aktivit sdružení již bylo zapojeno téměř sto dětí se sluchovým postižením (www.labyrintbrno.cz).

5. 11 3Dimenze – Moravské centrum znakového jazyka

Moravské centrum znakového jazyka vzniklo jako občanské sdružení dne 6. června 2008. Posláním 3Dimenze je seznamovat širokou veřejnost s jazykem a kulturou Neslyšících²⁹ a současně poukazovat na každodenní problémy, které musí překonávat. Sdružení působí na celém území Moravy a spolupracuje především se školami a institucemi, které se zabývají problematikou Neslyšících. Dále rozvíjí spolupráci s organizacemi, soustředujícími se na mateřský jazyk Neslyšících. Těmito organizacemi jsou Pevnost – České centrum znakového jazyka, Trojrozměr – Brněnské centrum znakového jazyka a Bezhran –

²⁸ Červená karkulka, Pinocchio a Hrnečku, vař!

²⁹ Pojmem Neslyšící s velkým „N“ rozumíme kulturní a jazykovou menšinu. Termín byl poprvé použit v Americe.

Hradecké centrum znakového jazyka. 3Dimenze nabízí pro zájemce kurzy znakového jazyka určené jak pro začátečníky, tak pro pokročilé. Lektori kurzů jsou rodilí mluvčí, kteří své studenty učí znakový jazyk a zároveň jim dávají nahlédnout do světa Neslyšících. Sdružení sídlí v Kunovicích, ale zájemci mohou navštěvovat kurzy také v Kroměříži, Uherském Hradišti, nebo ve Zlíně (www.3dimenze.net).

5. 12 Trojrozměr – Brněnské centrum českého znakového jazyka

Občanské sdružení Trojrozměr bylo založeno 6. června 2008. Post předsedy sdružení zastává Zuzana Hájková, post místopředsedy BcA. Robert Milič. Brněnské centrum českého znakového jazyka je zaměřeno na jazykovou a kulturní menšinu Neslyšících. Zájemcům o tuto problematiku nabízí kurzy českého znakového jazyka. Kurzy jsou pětiměsíční. Zájemci se mohou přihlásit také na intenzivní týdenní kurz, který probíhá v letních měsících. Neslyšící lektoři těchto kurzů absolvovali Kurz pro lektory znakového jazyka v rámci organizace Pevnost – České centrum znakového jazyka. S touto organizací Trojrozměr také spolupracuje. 21. listopadu 2009 proběhl křest DVD Moravské varianty znaků českého znakového jazyka. Toto DVD vzniklo ve spolupráci s organizací 3Dimenze a má sloužit především rodičům neslyšících dětí, tlumočnickům a studentům českého znakového jazyka (www.trojrozmer.cz).

ZÁVĚR

Bakalářská práce se zaměřuje na problematiku vzniku prvních spolků a organizací sluchově postižených na Moravě. Zkoumá okolnosti vzniku, fungování a zániku jednotlivých spolků. Cílem práce bylo jednak vytvořit ucelený přehled těchto spolků, ale také poukázat na fakt, že spolkový život na Moravě byl bohatý a je škoda, že se na něj v dnešní době poněkud zapomíná. Právě kvůli komplexnímu pohledu na dané téma bylo nutné do práce zařadit i některé spolky a organizace, které působily i v Čechách. Bez jejich zmínění by nebyl přehled zcela kompletní.

První spolky vznikly na našem území již v 60. letech 19. století. Na Moravě byla spolková činnost úzce provázaná se zakládáním zemských ústavů pro hluchoněmé. Primárním cílem spolků a organizací byla především podpora a pomoc všem jedincům se sluchovým postižením. Zároveň se snažily poukazovat na jejich potřeby a problémy. Díky pořádání besed, přednášek, publikací časopisů, se i širší laická veřejnost mohla dozvědět o světě neslyšících.

Zlomovým rokem pro spolkovou činnost se stal rok 1948, kdy postupně došlo ke sloučení prakticky všech spolků sluchově postižených. V následujících letech byly spolky, které odmítly vstoupit do Svazu invalidů nuceny ukončit svou činnost. Změna přišla až s rokem 1989, který se nese ve znamení obnovení spolkové činnosti a zakládání organizací sluchově postižených.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

FILIPEC, J. *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost*. Praha: Academia, 2001. ISBN 80-200-0493-9.

GREGORY, S.; KNIGHT, P.; MCCRACKEN, W. *Problémy vzdělávání sluchově postižených*. Praha: FF UK, 2001. ISBN 80-7308-003-6.

HRUBÝ, J. *Velký ilustrovaný průvodce neslyšících a nedoslýchavých po jejich vlastním osudu 1. díl*. 2. vyd. Praha: FRPSP, 1999. ISBN 80-7216-096-6.

KMENT, Z. *Kulturní a společenský rozvoj Valašského Meziříčí v letech 1853 až 1948*. Valašské Meziříčí: ECHO Valašska, 2008. ISBN 978-80-254-9563-6.

KOHOUTKOVÁ, H.; KOMSOVÁ, M. *Dějepis na dlani*. 2. vyd. Olomouc: Rubico, 2007. ISBN 80-7346-065-3.

KOLÁŘ, J. *Sto let vyučování hluchoněmých na Moravě*. zvláštní otisk z „Obzoru Hluchoněmých“. České Budějovice, 1933.

LANE, H.; HOFFMEISTER, R.; BAHAN, B. *A journey into the Deaf-World*. San Diego: Dawn Sign Press, 1996. ISBN 0-915035-63-4.

LEONHARDT, A. *Úvod do pedagogiky sluchovo postižených*. Bratislava: Sapientia, 2001. ISBN 80-967180-8-8.

POUL, J. *Co dala Morava neslyšícím: Začátky a rozvoj péče v 19. století*. Ivančice, 1987.

POUL, J. *Nástin vývoje neslyšících*. Brno: MU, 1996. ISBN 80-210-1479-2.

PULDA, M. *Surdopedie se zaměřením na raný a předškolní věk*. Brno: MU, 1994. ISBN 80-210-0476-2.

VÝMOLA, K. *Dějiny výchovy a vzdělávání hluchoněmých*. Praha, 1925.

Časopisy

HANDLOVÁ, J. ČUN Kroměříž se představuje. *UNIE*, 2008, roč. XVII., č. 11-12.

KOSTNEROVÁ, L. ČUN BRNO. *UNIE*, 2004, roč. XIII., č. 3-4.

MRZÍLKOVÁ, M. Neslyšící - členové kultury a společnosti NESLYŠÍCÍCH. *Speciální pedagogika*, 1996, roč. 6, č. 1.

PUČELÍK, T. Sociální péče o hluchoněmé v Čechách a na Moravě. *Pedologické rozhledy*, 1947, roč. III.

Archiv

Moravský zemský archiv v Brně, G 568 (Ústřední jednota hluchoněmých v zemi Moravskoslezské), kart. 1, inv. č. 1.

Moravský zemský archiv v Brně, G 568 (Ústřední jednota hluchoněmých v zemi Moravskoslezské), kart. 1, inv. č. 2.

Moravský zemský archiv v Brně – Státní okresní archiv Vsetín, Okresní národní výbor ve Valašském Meziříčí, Spolkový spis, kart. 543, inv. č. 921, sign. Vnitř 6.

Moravský zemský archiv v Brně – Státní okresní archiv Vsetín, Okresní národní výbor ve Valašském Meziříčí, Spolkový spis, kart. 547, inv. č. 921, sign. Vnitř 6.

Moravský zemský archiv v Brně – Státní okresní archiv Brno – venkov, G-64 (Podpůrný spolek pro hluchoněmé v Ivančicích 1906-1949), inv. č. 1-3.

Internetové zdroje

HÁJKOVÁ, E. *Středomoravský podpůrný a vzdělávací spolek hluchých Valašské Meziříčí: (1921)1930-1949(1950)* [online]. 2002 [cit. 2011-09-14]. Dostupné z: http://vade.archives.cz/vade/extdoc/217000010/uvody/869_1444_stredomoravsky_podpurny_a_vzdelavaci_spolek_hluchych_valasske_mezirici.pdf.

MÁZEROVÁ, R. *Kultura komunity neslyšících v České republice: Nástin historie komunity neslyšících do roku 1938* [online]. 1999 [cit. 2012-02-13]. Dostupné z: <http://rss.archives.ceu.hu/archive/00001035/01/36.pdf>.

Asnep.cz. *Asociace organizací neslyšících, nedoslýchavých a jejich přátel* [online]. [cit. 2011-10-27]. Dostupné z: <http://www.asnep.cz/asnep.html>.

Cmjn.cz. *Českomoravská jednota neslyšících* [online]. [cit. 2011-10-28]. Dostupné z: <http://www.cmjn.cz/cmjn/index.html>.

Cun.cz. *Česká unie neslyšících* [online]. [cit. 2011-10-23]. Dostupné z: <http://www.cun.cz/index.php?clanek=1>.

Cunzlin.cz. *Česká unie neslyšících Zlín* [online]. [cit. 2011-11-03]. Dostupné z: <http://www.cunzlin.estranky.cz/>.

Ecpn.cz. *Evropské centrum pantomimy neslyšících* [online]. [cit. 2011-10-31]. Dostupné z: <http://www.ecpn.cz/index.php?art=10>.

Gong.cz. *Gong časopis sluchově postižených* [online]. [cit. 2011-10-28]. Dostupné z: <http://www.gong.cz/neco-o-me>.

Jihlava-un.eu. *Jihlavská unie neslyšících - JUN* [online]. [cit. 2011-10-29]. Dostupné z: <http://www.jihlava-un.eu/>.

Labyrintbrno.cz. *Labyrint Brno* [online]. [cit. 2011-10-29]. Dostupné z: <http://www.labyrintbrno.cz/o-sdruzeni>.

Neslyšící.net. *Unie neslyšících Brno* [online]. [cit. 2011-10-28]. Dostupné z: <http://www.unieneslyšícíchbrno.cz/onas.php>.

Ounol.cz. *Oblastní Unie Neslyšících Olomouc* [online]. [cit. 2011-10-28]. Dostupné z: http://www.ounol.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=213&Itemid=408.

Pravnik.cz. *Právník.cz* [online]. [cit. 2012-02-20]. Dostupné z: <http://www.pravnik.cz/uplnazneni/uz-86.html>.

Snbreclav.cz. *Spolek Neslyšících Břeclav* [online]. [cit. 2011-10-29]. Dostupné z: <http://www.snbreclav.cz/?menu=page&idp=1>.

Snnrcr.cz. *Svaz neslyšících a nedoslýchavých v ČR* [online]. [cit. 2011-11-02]. Dostupné z: <http://www.snnrcr.cz/index.php?id=8>.

Trojrozmer.cz. *Trojrozměr Brněnské centrum českého znakového jazyka* [online]. [cit. 2011-11-02]. Dostupné z: <http://www.trojrozmer.cz/?kategorie=trojrozmer&podkategorie=otrojrozmeru>.

3dimenze.net. *3Dimenze Moravské centrum znakového jazyka* [online]. [cit. 2011-11-02]. Dostupné z: <http://www.3dimenze.net/3dimenze.html>.

HRUBÝ, J.; HRUBÁ, I. *Neslyšící v dějinách: Velký ilustrovaný příběh o cestě neslyšících od vysmívání k rovnoprávnosti a plnému uplatnění* [CD-ROM]. Praha: FRPSP, 2005.

SEZNAM PŘÍLOH

Tabulka č. 1: Přehled spolků sluchově postižených vzniklých na Moravě

Tabulka č. 2: Přehled sportovních spolků sluchově postižených vzniklých na Moravě

PŘÍLOHY

Tabulka č. 1: Přehled spolků sluchově postižených vzniklých na Moravě

Vznik	Název	Sídlo
17.6.1906	Podpůrný spolek pro hluchoněmé z ústavu vystouplé	Ivančice
20.4.1919	Podpůrný spolek hluchoněmých v Moravské Ostravě	Moravská Ostrava
1919	Spolek učitelů hluchoněmých v Republice československé	Lipník nad Bečvou
1.1.1923	Spolek učitelů hluchoněmých na Moravě a ve Slezsku	Lipník nad Bečvou
18.3.1923	Svaz spolků učitelů hluchoněmých v Republice československé	Praha
23.3.1919	Spolek českých hluchoněmých pro Moravu v Brně	Brno
1921	Český spolek hluchoněmých v Brně	Brno
1921-1922	Zemská ústřední jednota hluchoněmých pro Moravu v Brně	Brno
1.1.1921	Podpůrný a vzdělávací spolek hluchoněmých	Valašské Meziříčí

23.3.1930	Středomoravský podpůrný a vzdělávací spolek hluchých	Valašské Meziříčí
8.1.1926	Spolek učitelů hluchoněmých na Moravě	Valašské Meziříčí
29.1.1938	Spolek odborných učitelů hluchoněmých v zemi Moravskoslezské	Valašské Meziříčí
1930	Středomoravský spolek hluchoněmých v Přerově	Přerov
1.4.1934	Podpůrný spolek hluchoněmých „Slovač“	Hodonín
1937	Přátelsko-vzdělávací spolek hluchoněmých v Orlové	Orlová
6.3.1938	Podpůrný spolek pro hluchoněmé v Lipníku nad Bečvou	Lipník nad Bečvou
28.8.1938	Středomoravský spolek hluchoněmých v Kroměříži	Kroměříž
28.5.1939	Středomoravský spolek neslyšících v Kroměříži	Kroměříž
6.4.1947	Spolek neslyšících ve Zlíně	Zlín
1950	TJ Sokol neslyšících Gottwaldov	Zlín (Gottwaldov)

Tabulka č. 2: Přehled sportovních spolků sluchově postižených vzniklých na Moravě

Vznik	Název	Sídlo
1932	SK hluchoněmých při AFK Žižka Brno	Brno
22.4.1934	Sportovní klub neslyšících Brno	Brno
1945	Sportovní klub neslyšících Zlín	Zlín
1950	TJ Sokol neslyšících Gottwaldov	Zlín (Gottwaldov)

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Daniela Románková
Katedra:	Ústav speciálněpedagogických studií
Vedoucí práce:	doc. PhDr. Eva Suralová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2012

Název práce:	Historie organizací a spolků pro sluchově postižené na Moravě
Název v angličtině:	The history of organizations and societies for deaf people at the Moravia
Anotace práce:	Práce se zabývá vznikem prvních organizací a spolků sluchově postižených na Moravě. Zkoumá příčiny vzniku, fungování a zániku jednotlivých spolků. Druhá část je věnována organizacím pro sluchově postižené, které vznikly po roce 1989.
Klíčová slova:	Spolek, organizace, jedinec se sluchovým postižením, Morava, historie
Anotace v angličtině:	This essay deals with the emergence of the first organizations and associations for the hearing impaired at the Moravia. It examines the causes of formation, functioning and disappearance of individual associations. The second part is devoted to organizations for deaf people created after 1989.
Klíčová slova v angličtině:	Society, organization, person with hearing impairments, Moravia, history
Přílohy vázané v práci:	Tabulka č. 1: Přehled spolků sluchově postižených vzniklých na Moravě Tabulka č. 2: Přehled sportovních spolků sluchově postižených vzniklých na Moravě
Rozsah práce:	44 stran
Jazyk práce:	čeština